

บุชาพุทธุคุณ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลาวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๘

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันวิสาขบูชา เราจะบูชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“พุทธุคุณ” เราจะบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการประพฤติปฏิบัตินะ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ผลประโยชน์ก็เกิดจากเรา ถ้าประโยชน์เกิดจากเรา นี่เมตตาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหาศาล เวลาวางธรรมไว้นะ วางธรรมไว้ให้หรือสัตว์ขนสัตว์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนาเป็นพระโพธิสัตว์ ปรารธนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องผ่านเป็นพระโพธิสัตว์ พยายามสร้างคุณงามความดี ปรารธนามาเพื่อจะรู้สัตว์ขนสัตว์หรือสัตว์ขนสัตว์เพราะว่าเป็นผู้ที่เปิดช่องทางให้เราได้ออกนะ

ถ้าเรามีช่องทางได้ออก ถ้ามีช่องทาง ช่องทางเกิดจากใคร? ช่องทางเกิดจากเรา ถ้าเราเป็นผู้มีศรัทธา มีความเชื่อ คุณิ คนที่เขาเกิดมาเหมือนกัน พบพระพุทธุศาสนาเหมือนกัน แต่เขาไม่เชื่อ เขาไม่ศรัทธา ถ้าเขาไม่ศรัทธา เขาก็ไม่ทำคุณงามความดีของเขาเลย เขาจะทำตามแต่อำนาจของกิเลสค้นหาความทะยานอยากที่มันขับไล่ไปในหัวใจนั้น ในเมื่อกิเลสค้นหาความทะยาน กิเลสมันให้คุณกับใคร มันไม่เคยให้คุณกับใครเลย มันจะให้โทษนะ จะจับสิ่งใดก็ได้แล้วแต่ ถ้ากิเลสมันได้จับ มันจะอ้างอิงตลอดไปว่า สิ่งนี้เป็นความถูกต้อง สิ่งนี้เป็นความถูกต้อง สิ่งนี้เป็นผลประโยชน์ของเรา

สิ่งที่เป็นผลประโยชน์ของเรา “ความเห็นแก่ตัว” ต้องกิเลสที่หนึ่ง

“ความเอารัดเอาเปรียบคนอื่น” ก็กิเลสเป็นที่หนึ่ง

ถ้าเขาไม่ศรัทธา เขาไม่มีความเชื่อ เขาก็ไม่มีโอกาส แต่ถ้าเมื่อใดเขาตกทุกข์ได้ยากของเขา ทุกข์ยากมันจะย้อนกลับมาที่ชีวิต ชีวิตนี้เกิดมาเพื่ออะไร ชีวิตนี้คืออะไร เกิดมาแสนทุกข์แสนยากนี้ เพื่ออะไร นี่เกิดมาเพราะมันสิ่งที่ว่าบุญพาเกิด บุญพาเกิดนะ เกิดเป็นมนุษย์แสนจะทุกข์ยากขนาด ไหนก็บุญพาเกิด เพราะเกิดเป็นมนุษย์

สิ่งที่เป็นมนุษย์ พระอรหันต์ในสมัยพุทธกาล สิ่งที่ว่ามิคุณสมบัติเป็นลูกคหบดีก็มี เป็น กษัตริย์นะ กษัตริย์ออกบวชประพฤติปฏิบัติเป็นพระอรหันต์ก็มี ทุกตะเจิญใจออกประพฤติปฏิบัติก็มี ในสมัยพุทธกาลเพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นีบุชาคุณ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ตรัสรู้สิ่งนี้ขึ้นมา ใครจะเป็นผู้ชี้ทางอันนี้ได้ ถ้าผู้ชี้ทางอันนี้ ทวนกระแสกลับเข้ามา

คุณนักวิทยาศาสตร์ทางยุโรปสิ เขามีปัญญาของเขา เขาสร้างสิ่งทึมหัจจรรย์นะ เราตื่นเต้นไป กับเขามากเลย สิ่งที่เขาออกมาเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก สิ่งที่อำนวยความสะดวกมันต้องใช้ พลังงานนะ พลังงานต่างๆ ที่เขาคิดค้นขึ้นมา พลังงานต่างๆ ที่ต้องใช้สอยกับสิ่งนี้ไป แล้วสิ่งนี้กิน ไม่ได้ สิ่งนี้ไม่ใช่ปัจจัยเครื่องอาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยของ มนุษย์นี้ขาดไม่ได้ แต่สิ่งต่างๆ ขาดได้

ทำไมภิกษุเวลาออกประพฤติปฏิบัติ ปฏิเสธสิ่งนี้ไง ปฏิเสธสิ่งที่เป็นเครื่องยนต์กลไกของโลกเขา สิ่งนี้ถ้าเราไปเป็นภาระของเขา เราไปแบกหามโลกเขา เราไปตื่นเต้นกับเขา สิ่งนี้เป็นโลกนะ คุณสิ คุยอย่างในสมัยปัจจุบันนี้ เราว่าพุทฺธคุณ เวลาเรามีพระ สิ่งที่เป็นพระบูชา ว่าสิ่งนี้มีพุทฺธคุณไหม ถ้ามีพุทฺธคุณจะให้ความร่มเย็นเป็นสุขกับเรา ถ้ามีพุทฺธคุณ มันสิ่งที่ป้องกันภัย ป้องกันต่างๆ สิ่งนี้เรา ไปเข้าใจ พุทฺธคุณอย่างนี้ถ้ามันเป็นประโยชน์ สิ่งที่ดีเยี่ยมนี้ในปัจจุบันนี้เสื่อเกราะเขาก็มี เขาสร้างเสื่อ เกราะ เขาสร้างสิ่งที่ว่าเพื่อจะให้เราพ้นจากอุบัติเหตุต่างๆ นี่พุทฺธคุณด้วยปัญญาของเขา ดีกว่า พุทฺธคุณของเราซะอีก

“พุทฺธคุณ” ถ้าพุทฺธคุณ คือคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาอันนี้ต่างหากละ

สิ่งที่พุทฺธคุณเพราะเราไปเชื่อกันไง เราไปเชื่อสิ่งนี้จะปกป้องเรา เราก็อ่อนวอนขอเอา สังคม ถึงเป็นแบบนั้น สังคมอ่อนวอนเอา สังคมสิ่งนี้จะทำชั่วขนาดไหน จะเป็นมหาโจรขนาดไหนก็หา เสื่อที่ป้องกันตัวไง สิ่งนี้เป็นพุทฺธคุณ พุทฺธคุณจะไปป้องกันคนทำความชั่วหรือ ป้องกันโจร ป้องกัน

ผู้ปล้นทำลายคนอื่นหรือ สิ่งที่ปล้นทำลายคนอื่น นี่พุทธรุณคุ้มครองอย่างนี้ แล้วคุ้มครองอย่างนี้เพื่อทำลายคนอื่น สิ่งที่มีนเป็นการคุ้มครองมันก็เป็นการสร้างกรรม ไปสร้างกรรม ไปทำลายเขา สิ่งนี้มีมันไม่เป็นธรรมหรือ

“สิ่งที่เป็นธรรม” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางศีล ๕ ไว้ ปาณาติปาตา ไม่ล่วงเกินใคร ไม่ทำลายใคร สิ่งที่ทำลายเขามันทำให้เขาทุกข์ยาก สิ่งทุกข์ยากมันมีการกระทำมีกรรมเกิดขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นมา หัวใจของเราต้องรับสภาวะกรรมแบบนั้น จะทำเมื่อใด ทำที่ใด ทำในที่ลับที่แจ้ง สิ่งนี้เป็นกรรมทั้งหมด สิ่งที่เกิดกรรมตกอยู่ที่ใจ เราไปเชื่อกันว่า พุทธรุณอย่างนี้มันเป็นไสยศาสตร์ไ้

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เกิดจากภาวะจากภายใน สิ่งที่เป็นภาวะจากภายในแล้ววางไว้ วางเป็นธรรมไว้ สิ่งที่เป็นธรรม เรื่องตั้งแต่คนหยาบ คนละเอียด มันจะเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา ถ้ามีคนที่มีปัญญา ในสมัยพุทธกาลองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ปรารภเป็นพระโพธิสัตว์เหมือนกัน ในปัจจุบันนี้พระเราปรารภพระโพธิสัตว์ ปรารภเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มาสร้างบุญกุศลในศาสนาไ้ ทำคุณงามความดี ประพฤติปฏิบัติ สร้างสมรื้อสัตว์ชนสัตว์ สิ่งนี้ยกกันไป ถ้ามีปัญหาอย่างนี้เป็นการให้สังคมมีความร่มเย็นเป็นสุข

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราเชื่อฟัง เราเข้าไ้มากได้น้อยขนาดไหน มันเป็นบุญกุศลของเรา ถ้าเป็นบุญกุศลของเรา ในสมัยโบราณ กษัตริย์มีความเชื่อความศรัทธามาก ในเมื่อเป็นกษัตริย์เชื่อศรัทธาศรัทธาแบบกษัตริย์ ทำสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุ สร้างเจดีย์ สร้างแต่สิ่งที่เป็นรูปเคารพเป็น ๑๐ ปี ๒๐ ปี แล้วแกะสลักภูเขาณะ ภูเขาสลักกันเป็น ๕๐ ปี เป็น ๑๐๐ ปี นี่ชีวิตของคนๆ หนึ่ง ได้แต่ตอกสลักภูเขาเพื่อจะเป็นรูปองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อไว้กราบเคารพบูชา เขาสร้างกันเป็นชีวิตเลย สิ่งนี้ไ้ผลอะไร? สิ่งนี้ไ้ผลขึ้นมาจากการสร้างบุญกุศล สิ่งที่เป็นบุญกุศล มันเหมือนพระโพธิสัตว์ไ้ สร้างบุญกุศลขึ้นมาเพื่อให้จิตใจพัฒนาขึ้นมา

แต่ถ้าเราทำของเราในหัวใจละ ถ้าเราทำสมาธิขึ้นมา เป็นสมาธิเจดีย์ เป็นธรรมเจดีย์ เกิดขึ้นมาจากไหนละ สิ่งในโลกเขา เขาเป็นเรื่องของโลก เรื่องของโลกไ้เป็นการทำสิ่งที่เป็นวัตถุถาวรวัตถุทางโลก สิ่งนี้ถ้าคนมีศรัทธาความเชื่อเขาก็ทำขึ้นมา การสละ การจาคะนี้เป็นทานทั้งหมด เราให้ความสุขผู้อื่น เราสละทานออกไป สิ่งนี้มันเป็นบุญกุศล แต่บุญกุศลนี้มันเป็นเรื่องของ

สร้างสมบารมี แต่ถ้าเราทำขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ย้อนกลับทวนกระแสเข้ามาที่เรื่องของใจ ถ้าทวนกระแสกลับมาเรื่องของใจ เราจะเห็นภาวะใจจากภายในจากความรู้สึกอันนี้ ถ้าจากความรู้สึกอันนี้ นี่เป็นสมาธิเจดีย์

ถ้าสมาธิเจดีย์ สิ่งนี้เกิดขึ้นมาจากไหนล่ะ? เกิดขึ้นมาจากสิ่งที่เป็นความคิด สิ่งที่ว่ามีความทุกข์ความยาก เวลาเราทุกข์เรายาก เราทุกข์ยากมากนะ ทุกข์ยากแล้วมีแต่ความกดดันในหัวใจ สิ่งที่เกิดในหัวใจเราผ่อนคลายสิ่งนี้ไม่เป็น สิ่งที่เราผ่อนคลายสิ่งนี้ไม่เป็น มันก็เกิดความเครียด เกิดความเดือดร้อนในหัวใจ แต่ถ้าเราทำความเข้าใจของเราเข้ามาละ เห็นไหม สิ่งที่ทำให้ความสงบเข้ามาเกิดสงบได้อย่างไร ถ้าเกิดความสงบมันก็ปลดปล่อยความเครียดอันนั้น มันก็ปลดปล่อยความทุกข์อันนั้น ความทุกข์ที่มีในหัวใจนะ ถ้าเกิดมันปลดปล่อยความทุกข์อันนั้นออกมา จิตมันมีรากมีฐานเข้ามา นี่มันก็มีความสุขแล้ว ความสุขเกิดจากภายใน

แต่ถ้ามีศรัทธา ศรัทธาจากภายนอก เขาจะสร้างสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุ สิ่งที่เป็นถาวรวัตถุนะ สร้างแล้วก็รักษา สงวนรักษาไว้ สิ่งนี้เป็นศาสนวัตถุ ศาสนธรรม ศาสนพิธี ศาสนบุคคล บุคคลเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติ เป็นศาสนบุคคล การประพฤติปฏิบัติของเขา ครูบาอาจารย์แต่ละองค์เป็นจริงเป็นนิตย นี่ศาสนบุคคล ศาสนธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นกลาง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเป็นองค์ที่ ๔ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ก่อนหน้านี้ก็ตรัสรู้ อริยสัจ ๔ นี่เหมือนกัน พระศรีอริยเมตไตรยก็จะมาตรัสรู้ก็ธรรมอันนี้เหมือนกัน

ธรรมอันนี้เหมือนกัน สิ่งก็ธรรมอันนี้เหมือนกัน สิ่งนี้ถึงเป็นสิ่งที่เป็นกลาง แต่จริงนิตย การเข้าหา สิ่งที่เราเข้าหาถึงการทำความเข้าใจที่เจดีย์เกิดขึ้นมานี้มันเป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังรักษาไม่เป็น มันก็เกิดดับ สิ่งที่เกิดดับถ้าเรารักษาสิ่งนี้ขึ้นมา สิ่งนี้เป็นอยู่ภายในหัวใจของเรา มันกระเทือนใจเรานะ ถ้าเราทุกข์เรายาก สิ่งนี้มันพุ่งเข้ามา ถ้าพุ่งเข้ามาออกมามันมาจากไหน? มันมาจากจิตของเรา มันมาจากความรู้สึกของเรา เวลาเราทุกข์เรายาก เห็นไหม ของที่เป็นวัตถุ ถ้าเราไม่พอใจสิ่งใดเราปล่อยได้ เราจับออกได้ เราทำความเข้าใจได้

แต่หัวใจเราไม่พอใจ เราไม่ต้องการสิ่งนั้นแล้วเราทำของเราได้ไหม? เราทำไม่ได้เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นนามธรรม ต้องเอาสิ่งที่เป็นนามธรรม ต้องเอาศรัทธา ศรัทธาเกิดจากไหน? เกิดจาก

หัวใจ เกิดจากความเชื่อของเรา ความเชื่ออันนี้เราศรัทธาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงต้องกำหนดพุทโธ พุทโธ เพราะอะไร เพราะคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในเมื่อเรามีศรัทธา เรามีความเชื่อพุทธคุณ “พุทธคุณ” แม้แต่เราปริกรรมคำว่า “พุทโธฯ” เราเรียกร้อง เราเรียกร้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เรานึกถึง ถ้าเรานึกถึง ความคิดเวลามันทุกข์ยากมันทุกข์ยากมาจากไหน? ทุกข์ยากมาจากใจเรา ทุกข์ยากออกมาเพราะอะไร เพราะมันเป็นจิตนิสัย จิตนิสัยคนหยาบนะ อะไรกระทบกับมัน มันจะมีความฟุ้งซ่าน มันจะมีความต่อต้าน ถ้าคนละเอียด กระทบนะ เขาก็เก็บไว้ในใจ เขาก็ไม่พอใจ เขาก็เก็บไว้ในหัวใจ มันก็มีความทุกข์กันเหมือนกัน เห็นไหม ความทุกข์ที่เป็นไฟสุ่มขอนในหัวใจ

แต่ถ้าเรานึกพุทโธละ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดที่หัวใจ เกิดจากเราเลย เรานึกถึงพุทโธ นี่เกิดแล้ว ธรรมเกิดจากในหัวใจ พุทโธครั้งหนึ่งธรรมก็เกิดครั้งหนึ่ง แต่รสของธรรมจิตสนิท ถ้ามรสของกิเลส เวลามันคิดขึ้นมามันมีความเร่าร้อน มันมีความทุกข์ มันมีความพอใจ เราก็พอใจสิ่งที่อาหารรสจัดใจ สิ่งทีอาหารรสจัดมันก็ให้ผลกับร่างกายของเรา ความคิดอย่างนี้มันมีรสชาติ สิ่งทีกิเลสค้นหาความทะยานอยากมันเคยชินกับสิ่งนี้ ถ้ามันเคยชินกับสิ่งนี้มันก็พอใจกับสิ่งนี้

แล้วเวลาเรานึกถึงพุทโธ มันเป็นอาหารทีรสจัด รสจัดแต่มีคุณภาพ มีคุณภาพกับร่างกาย เรานึกพุทโธ นี่มันถึงกิเลสมันไม่ต้องการ กิเลสมันขับไส ไหนนึกพุทโธแล้วไม่เห็นได้อะไรเลย เวลานึกพุทโธๆ เดียวก็หลุดไปจากมือคือหลุดไปจากหัวใจ สติมันก็ขาดไป นี่มันไม่เห็นได้ผลเลย เราทำของเราแล้ว ทำไมเราไม่ได้ผลประสาของเรา นี่มันก็เรียกร้องใจ เรานั่งสมาธิกัน เราต้องการความสงบนะ เราไม่ได้นั่งสมาธิกันต้องเอาเวลา เอาสิ่งต่างๆ

กาลเวลานั้นมันกลืนกินชีวิตของสัตว์โลก เราเกิดมาตั้งแต่เด็กจนบัดนี้อายุเราเท่าไร แล้วถ้าเรามาศรัทธาความเชื่อเราเกิดเดี๋ยวนี้ เราปฏิบัติมาเท่าไร ในสมัยพุทธกาลสามเณรอายุ ๗ ขวบเป็นพระอรหันต์ ถ้าสามเณรอายุ ๗ ขวบ เราเห็นว่าเด็กๆ จะมีเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาได้อย่างไร เราแทบไม่เชื่อนะ แทบไม่เชื่อหรือไม่เชื่อเลย แต่สัจจะความจริงต้องเป็นแบบนั้น

การเป็นพระอรหันต์ อาหารจะสุกด้วยไฟ อาหารนี้เราต้องขึ้นอุ่น ต้องต้ม ต้องแกง มันถึงเป็นอาหารขึ้นมา พระอรหันต์จะเกิดขึ้นมาลอยๆ ไม่ได้หรอก สิ่งทีเกิด คำว่า “พระอรหันต์” คือจิตที่

บริสุทธิ์ผุดผ่องที่มีความสุข เหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้วันนี้ วันนี้วันวิสาขบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ แล้วค้นคว้ามีความทุกข์ความยาก ความทุกข์ความยากใจ ในเมื่อจิตมีกิเลสอยู่ แล้วค้นคว้าอยู่ มันต้องควบคุมตัวเอง มันไม่เป็นความทุกข์ เป็นไปได้อย่างไร

เวลามันเกิดคลื่นลมหายใจจนสลบถึง ๓ หน อดอาหารเพราะเขาทำกันอุกฤษณ์ในสมัย พุทธกาล ผู้ที่เขามีศาสนาอื่นเขาทำอุกฤษณ์ก็ไปทำกับเขา เพราะอะไร เพราะตัวเองก็ว่าตัวเองมี อำนาจวาสนา ตัวเองอยากพ้นทุกข์ก็ไปศึกษากับเขา เห็นวิธีการก็ลอง สิ่งนี้ถึงว่าคำว่า “ทุกข์” ทุกข์ ๖ ปี ทุกข์พิสูจน์กับลัทธิต่างๆ ทุกข์กับความเห็นของลัทธิศาสนาต่างๆ ที่ปฏิญาณตน ปฏิญาณตน ท่ามกลางกิเลสนั้นก็เลิสดำใจ แต่ปฏิญาณตนว่าสิ้นกิเลสเป็นพระอรหันต์ใจ

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าชายสิทธัตถะไปศึกษากับเขา ศึกษากับเขาจน ได้รับการการันตี ได้ความยอมรับจากเขา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธไป ปฏิเสธสิ่ง นั้น เพราะอะไร เพราะสิ่งนั้นมันปล่อยวางขนาดไหน มันจะเป็นสมมติสมาธิขนาดไหน สิ่งนี้ นี่ สมาธิเจดีย

สิ่งที่เป็น “ศีล สมาธิ ปัญญา” ศีลก็ครอบงำของศีลก็เป็นเจดียของศีล ศีลนะ ศีลเกิดขึ้นที่ ไหน? เกิดขึ้นที่ใจ เพราะจิตเป็นปกตินี้คือศีล เราขอศีลกันนั้นเป็นอาการเปล่งวาจาจากพระ วิรติ ขึ้นมาจากหัวใจ สิ่งนี้เป็นศีล ศีลคือการปกติของใจ ถ้าจิตมันละเอียดขนาดไหน มันสะอาดขนาด ไหน มันก็มีศีลก็บริสุทธิ์ขนาดนั้น นี้องค์ของศีล

แล้วเกิดถ้าทำสมาธิขึ้นมา องค์ของสมาธิ เจ้าชายสิทธัตถะไปเรียนกับเขาอาพาธดาบสก็ได้ สมาบัติ นี่ก็สมาธิใจ สมาบัติ-สมาธิต่างกัน ต่างกันสัมมาสมาธิกำหนดพุทโธๆ มันมีสติควบคุมเข้า มา มันควรแก่การงาน เหมือนดิน ดินที่เราจะปั้นโอ่งปั้นไห ถ้าเรานวดดี มันสิ่งที่ว่าละเอียดอ่อน เรา ปั้นขึ้นมาจะไม่มีรูรั่ว แต่ถ้าดินมันไม่ละเอียดพอ มันจะมีรูรั่ว

นี่ก็เหมือนกันสมาบัติ สมาบัติจิตมันสงบเข้ามา แต่มันมีพลังงาน มันถึงจะส่งออก เว้นไว้แต่ คนที่มีจิตนิสสัยที่จิตมันก็กระนอง จิตมันก็กระนองก็เขาสร้างของเขาขึ้นมาเป็นเจโตวิมุตติ จิตมัน จะเข้าสภาวะแบบนั้น มันจะทำสมาบัติได้ มันทำตั้งแต่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อา

กาสนัญญาตนะ ขึ้นไปได้ สิ่งที่ขึ้นไปได้ ถ้าไม่มีอำนาจนามันจะไปติดความสุขอันนี้ ความร่มเย็นเป็นสุขมันเย็นมากนะ เพราะอะไร เพราะจิตที่มันพุ่งช่าน ทุกคนเข้าใจความทุกข์ และความพุ่งช่านของใจ แต่คนทุกคน คำว่า “ความสงบของใจ” ทุกคนหาได้น้อยมาก

แล้วถ้าจิตมันมีสมบัติอย่างนี้ มันเข้ามานได้ขนาดนี้ มันเคลื่อนไหวไป มันเปลี่ยนจากปฐมฌาน ทุติฌาน ตติยฌาน สิ่งนี้มันขยับขึ้นไป ขณะที่จิตมันเคลื่อนไปอย่างนี้ มันจะสร้างพลังงานกับจิตอันนี้มากเลย จิตนี้มีพลังงานขึ้นมา กำหนดสิ่งใดมันรู้ละ “รู้” แม้แต่ความคิดของคน “รู้” ไปต่างๆ หมด ถ้าติดตรงนี้ ถ้าทางโลกว่าสิ่งนี้ คำว่า “สิ่งนี้” คือว่ามันเป็นคุณวิเศษของเรา เป็นคุณวิเศษของจิตดวงนี้ ก็ติดมีความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวเองรู้ธรรม สิ่งทีรู้ธรรมมันก็ติดอย่างนี้ แล้วถ้าเวลาสิ่งที่กระทบกระเทือน เหมือนตะกอนของน้ำอยู่ในแก้วนั้น ถ้ามันสงบนิ่ง ตะกอนนั้นก็อยู่ก้นแก้ว ถ้าแก้วนั้นสั่นไหวตะกอนนั้นก็ต้องขุ่นขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน จะเป็นสมาธิ สมาบัติขนาดไหนก็แล้วแต่ เหมือนกับหินทับหญ้า เหมือนตะกอนของน้ำ แล้วเราไปกระทบกับสิ่งบุคคลคนนั้นพอใจ สิ่งทีบุคคลคนนั้นรักสงวน ไปกระทบสิ่งที่ไม่รัก ไม่ปรารถนา มันก็ยังรักษาใจอยู่ได้เพราะมันไม่สะเทือนหัวใจ แต่ถ้าไปกระทบสิ่งทีมันพอใจทีมันสงวนรักษา มันจะสะเทือนหัวใจมาก สิ่งที่เป็นตะกอนจะพุ่งขึ้นมา สมาธิอย่างนี้มันถึงคลายออก แล้วทีคลายออกมามันก็ปลุกชนั่นละ มันก็ไม่ได้ชำระกิเลสใจ

ถึงว่า สมาธินี้มีอยู่เป็นสากล ทุกอย่างฤทธิชีไพรก็ประพฤติปฏิบัติ ก็ได้สมาธิเหมือนกัน

แต่ปัญญาคุณ ปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดจากพุทธะ คือใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงว่าเป็นพุทธรคุณ เรานูชาใจดวงนั้น บุชาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญา ปัญญาอันนี้รื้อค้นเข้ามาในหัวใจ ถ้าปัญญาอันนี้รื้อค้นเข้ามาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปเรียนกับเจ้าลัทธิต่างๆ แล้วก็วางของเขาไว้ พิสูจน์แล้ว สิ่งนี้ออกมาสะเทือนในหัวใจ...ไม่ใช่ สิ่งทีออกมามันสะเทือนหัวใจ

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญาธิการมามาก มามากจนรื้อค้น จนเห็นความละเอียดอ่อนของใจ ความละเอียดอ่อนมันกระทบอะไร เหมือนกับที่ไฟฟ้าสมซอน มันเผาผลาญในใจนะ ข้างนอกจะสงบเสถียรขนาดไหน จะเป็นผู้ดีขนาดไหน จะรักษาจิตรมารถขนาดไหน แต่

ไฟสุ่มขอน ไฟสุ่มขอนมันอาลัยอาวรณ์นะ จิตเราต้องตาย ทุกคนเกิดมาต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก
สิ่งที่รักเราต้องพลัดพรากจากเขาอยู่แล้ว แม้แต่ร่างกายนี้ก็ต้องพลัดพรากจากกัน

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นสิ้นสุด ชีวิตนี้ต้องดับขันธไปข้างหน้า”

แล้วถ้ามันมีไฟสุ่มขอนในหัวใจ สิ่งนี้มันอาลัยอาวรณ์ไหม ถ้ามันอาลัยอาวรณ์ เป็นความ
ทุกข์ไหม ความทุกข์อันนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นสภาวะแบบนี้...ไม่เชื่อ เพราะอะไร
เพราะสิ่งนี้มันยังมีอยู่ ถ้าผู้เป็นสุภาพบุรุษค้นย้อนกลับมาต้องเห็นสิ่งที่มีอยู่ ของเรawangไว้มไว้ที่
ไหนก็แล้วแต่ ถ้าเราไปพบประสบเห็นเข้า เราก็จะเห็นว่าสิ่งนี้เราลืมไว้

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งนี้มันไม่ได้ลืม สิ่งนี้มันเป็นอวิชชา สิ่งนี้เป็นพญามารที่มันหลบซ่อนใน
หัวใจ มันจะทำให้เราไม่เห็นสภาวะอันนั้น เราถึงพอเราทำสมาบัติขึ้นมา มันจะมีกำลังใจ ถ้า
สัมมาสมาธิคือจิต องค์ของสมาธิ ถึงว่า มรรคขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้กำหนดพุท
โธ ธัมโม สังโฆ ถึงว่าปัญญาอบรมสมาธิเป็นปัญญาวิมุตติ ใช้ปัญญา สิ่งที่ใช้ปัญญา ผู้ที่มีปัญญาการ
สร้างสมบุญญาธิการมา การสละทานมา การใช้ปัญญามา มันจะมีปัญญา

สิ่งที่มีปัญญาเป็นปัญญาวิมุตติ ถ้าใช้กำหนดพุทโธๆ เหมือนกับเรา เราเป็นชาวไทย เราชอบ
กินอาหารมีรสชาตีสเผ็ด แต่เราไปเที่ยวต่างประเทศ อาหารของเขาจะไม่ถูกปากเราเลย แต่ทำไม
ของเขากินของเขาได้ ทำไมของเขามีความสุขความพอใจของเขา ทำไมของเราติด นี่จิตนิสัยเป็น
อย่างนี้ไง ในเมื่อเราเป็นปัญญาวิมุตติ ถ้าปัญญาวิมุตติมันชอบใช้ปัญญา ใช้ความคิด สิ่งที่ใช้เป็น
ความคิด เราต้องใช้ปัญญาความคิดใคร่ครวญธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้จิตมัน
ออกมา คิดต่างๆ นี่สภาวะธรรม

ชีวิตนี้เป็นอะไร? เกิดมาเกิดมาจากไหน? ตั้งประเด็นว่า “เราเกิดมาจากไหน” มันเป็น
ประเด็นขึ้นมาแล้ว แล้วเราค้นคว้าไป “เกิดมาจากไหน” ถ้าทางวิทยาศาสตร์ก็เกิดมาจากครรภ์ของ
มารดา แล้วถ้าครรภ์ของมารดา ถ้าเกิดถ้ามารดาไม่มีครอบครัวยะ ถ้ามารดาของเราถึงมีครอบครัว
แล้วไม่เกิดการตั้งครรภ์ขึ้นมาละ นี่วิทยาศาสตร์มันเป็นสูตรสำเร็จ แต่ในธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้ามันยังมีเรื่องของกรรมอีกนะ เรื่องของกรรม จนในปัจจุบันนี้ ในปัจจุบัน

วิทยาศาสตร์นี้เจริญ ขนาดที่ว่าเราไม่ต้องตั้งครรภ์เลย เราไปแบบว่า แม่ฝากครรภ์คนอื่น ทำวิทยาศาสตร์เขาทำได้นะ

ทำได้ขนาดไหน มันก็เป็นเรื่องของโลก สิ่งที่เป็นเรื่องของโลก สิ่งนี้เป็นสภาวะกรรมที่มัน ซ้อนกรรมซ้อนกรรมเข้าไปไง สิ่งที่เป็นซ้อนกรรมกันมันเป็นเรื่องผูกพันกัน มันเป็นเรื่องการทับ ซ้อนเข้าไป มันจะมีความผูกพัน เกิดจากแม่ครอบครัวของเรา จากพ่อจากแม่โดยตรง มันก็เป็นเรื่อง กรรมส่วนหนึ่ง นี่ทำไมไปฝากอีกพ่อแม่หนึ่ง นี่กรรมซ้อนไป แต่ทางวิทยาศาสตร์เขาเจริญนะ

แต่ทางสภาวะของธรรม สิ่งที่ว่าแม่แต่พ่อแม่เดียวเราเกิดขึ้นมาแล้ว เราก็ต้องบำรุงพ่อแม่ของเรา เพราะเป็นแดนเกิด พ่อแม่นี้เป็นแดนเกิดนะ เราได้ชีวิตนี้มาจากพ่อแม่ พ่อแม่ให้เราเกิดมา สิ่ง ที่เกิดมาในประเพณีทางตะวันออกเรา ทางองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะอะไร เพราะองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนกลับไปเป็นพระโพธิสัตว์ เลี้ยงพ่อแม่เลี้ยงแม่มาขนาดไหน สร้างสม บุญญธิการมาขนาดไหน ถึงว่าสิ่งนี้เป็นบุญเป็นกุศลทั้งนั้นล่ะ แล้วพ่อแม่ของเรา เราเกิดจากพ่อแม่ ของเรา แม้แต่พ่อแม่เดียวเราจะบำรุงรักษามาขนาดไหน นี่ยังเป็นพ่อแม่อื่นรับผิดชอบไป เห็นกรรม ไหม

แต่วิทยาศาสตร์เขาเจริญนะ สิ่งที่เขาเจริญของเขา สิ่งนี้เป็นการวิชาการ เป็นการพิสูจน์ทาง วิทยาศาสตร์ แต่ไม่ได้พิสูจน์เรื่องกรรม ถ้าพิสูจน์เรื่องกรรม จากกรรม จากพ่อแม่เดียวก็มีกรรม อันหนึ่ง จากหลายพ่อแม่ก็กรรมกว้างออกไป สิ่งที่ยากออกไปในชาติปัจจุบันนี้นะ แล้วในชาติต่อไป สิ่งนี้มันก็ผูกพันไป สิ่งที่ยากไปนั้นเป็นเรื่องของทางวิทยาศาสตร์ แต่ทางเรื่องของกรรมเรา ย้อนกลับมาถึงใจของเรา ถ้าย้อนกลับมาถึงใจของเรา นี่เกิดมาจากไหน? เกิดมาจากอวิชชา เกิดมา จากอวิชชาเพราะอะไร เพราะว่าจิตปฏิสนธิมันมีพลังงานขับเคลื่อนถึงได้ปฏิสนธิในครรภ์ แล้วเข้าไป อยู่ในครรภ์ของมารดา

ถ้าจิตนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระอรหันต์นี้มันไม่มีอวิชชา มันไม่มีแรง ขับเคลื่อนตัวนี้ จิตตัวนี้ไม่เกิดหรอก นิพพานคงที่ไง นิพพานมีอยู่ สิ่งที่มีอยู่องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่ตรัสรู้มาก่อนหน้านี้ และพระอริยสาวกต่างๆ ของลูกศิษย์ขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ นั้นอีกนะ นี่จิตที่วิมุตติมีมหาศาลเลย แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้าพุทธโคดมของเรานี้ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา จิตนี้แล้วก็เผยแผ่ธรรมมาจนรื้อสัตว์ชนสัตว์ไป พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอานนท์ ต่างๆ ประพฤติปฏิบัติจนสิ้นกิเลสไป จิตก็มีอยู่ ไม่มาเกิดใน

แต่เพราะจิตของเรามันมีวิชา มันมีพลังงานขับเคลื่อน สิ่งที่ขับเคลื่อน จิตนี้ไม่มีวาระ ตัวของจิตเองไม่มีวาระ มันต้องสืบต่อตลอดเวลา แต่ขณะเกิดภพชาติในวาระ วาระเกิดเป็นอะไร? เกิดเป็นสัตว์ อายุของสัตว์ก็ปี เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม อายุก็ปี นี่ก็วาระ วาระนี้เป็นวัฏฏะ คือสมมุติใจ แต่ตัวจิตมันมีกองที่ของมัน กองที่โดยกิเลส

กิเลสตัวนี้มันถึงพาจิตนี้เกิดในครรภ์ของมารดา ในสิทธิของจิตดวงนี้ พ่อแม่ ลูกเกิดมาเลี้ยงได้แต่กาย หัวใจเป็นสิทธิของลูกของเรา เพราะลูกของเรา สิทธิคือจริตนิสัย เราจะควบคุมจิต ควบคุมตามความมุ่งหวังของเรามันก็เป็นความทุกข์ของเรา จนผู้ที่มีปัญญาบอกเลี้ยงลูกแล้วให้ลูกเลือกเอาตามความถนัด ตามความพอใจของลูก ขอให้ลูกมีความสุขแล้วเขาคำเนินชีวิตของเขา เราจะพอใจ เห็นไหม นี่ก็แล้วแต่จริตนิสัยของเขา แล้วพ่อแม่ก็ไม่ทุกข์ ลูกก็ไม่ทุกข์ แต่ถ้าเราไม่เข้าใจ เราพยายามต้องการให้ความมุ่งหวังของเรา นี่ลูกนะ

แล้วเราละ ชีวิตนี้มาจากไหน? มาจากอวิชา มาจากสภาวะกรรม มาจากจิตปฏิสนธิเกิดในครรภ์ของมารดา เกิดในภพปัจจุบันนี้เพราะบุญกุศลสร้างมา เราถึงได้เกิดเป็นพ่อเป็นแม่เป็นลูกกัน เกิดแล้วเรามีศรัทธาความเชื่อ เราออกบวชจากอุปัชฌาย์อาจารย์ อุปัชฌาย์อาจารย์เกิดอีกคนหนึ่งเป็นสมมุติสงฆ์ สมมุติสงฆ์เกิดขึ้นมาเพื่อออกประพฤติปฏิบัติ เกิดมาในเพศของพระ เพศของพระนี่สมมุติสงฆ์ บวชแต่กาย เหมือนกัน บวชแต่กาย หัวใจยังไม่ได้บวช ถ้าหัวใจ ถึงต้องออกประพฤติปฏิบัติ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรม เวลาเทศนาว่าการมีลูกศิษย์ลูกหาถ้าได้ธรรม “จงมาเป็นภิกษุเกิด” เอหิภิกขุ แต่ผู้ที่ยังมีกิเลส “จงมาพิสูจน์เกิดเพื่อปฏิบัติให้พ้นจากกิเลส ให้พ้นจากความทุกข์” เอหิภิกขุ บวชภิกษุที่เป็นพระอรหันต์ก็มี เอหิภิกขุ บวชจากที่ออกศรัทธาความเชื่อ แล้วออกมาประพฤติปฏิบัติก็มี แต่ในปัจจุบันนี้เราบวชแต่ร่างกาย ได้เพศมา นี่สมมุติสงฆ์ แล้วถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจะต้องทำให้เกิดธรรม เกิดสมาธิเจดีย์ในหัวใจ

สิ่งที่เขาศรัทธาความเชื่อของโลก สร้างสมบุญญาธิการขนาดว่าทำสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุนี้เป็น ๑๐๐ ปี หลายๆ ๑๐๐ ปี เป็นช่วงอายุคนส่งต่อนะ ทำสิ่งนี้ไม่เสร็จส่งต่อ นั้นเขาสรางบุญญาธิการให้จิตดวงนี้พัฒนาขึ้นไป เขาสรางวัตถุภายนอกใจ เราจะสรางวัตถุภายใน เราจะสรางให้ดวงจิตนี้ผ่องแผ้ว เราจะสรางดวงจิตของเราให้มีหลักเกณฑ์ของเรา ถ้าเราสรางจิตดวงหลักเกณฑ์ของเรา เราจะสรางจากอะไร ถ้าไม่มีธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอาเครื่องมืออะไรไปสราง เราจะสรางสิ่งนี้ เราต้องมีเครื่องมือ เครื่องดำเนิน คือข้อวัตรปฏิบัติ

ถ้าเรามีข้อวัตรปฏิบัติ เรามีศรัทธาความเชื่อ เราจะต้องทำความสงบของใจเราเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามาเพื่อสิ่งใด “ศีล สมาธิ ปัญญา” เราต้องเกิดใช้ปัญญา ปัญหานี้เป็นปัญญาคูณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเครื่องมือที่จะแก้ไขจิต จะแก้ไขสิ่งที่เป็นอวิชชาที่ทำให้เราเกิดในภพของมารดา นี้เรายังต้องเกิดในภพของมารดานะ เราว่าเรานุษย์ต้องเกิดกับภพของมารดา แล้วเวลาเราตายไปเกิดเป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดจากอะไรล่ะ? เกิดโอปปาติกะไม่มีมารดา เกิดจากสภาวะกรรม กรรมสรางสมคุณงามความดี กรรมดีเกิดเป็นโอปปาติกะ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมไหน ภพไหนชั้นใดเกิดโอปปาติกะเกิดทันที เกิดขึ้นมาเป็นเทวดาองค์นั้นๆ ไปทันทีเลย สิ่งนี้สภาวะเกิด

แล้วสิ่งใดพาเกิดล่ะ? ก็จิตใจ ปฏิสนธิจิตดวงนี้ได้สรางคุณงามความดีสิ่งนี้ เพราะอะไร เพราะในปัจจุบันเราสรางคุณงามความดี ถ้าสรางคุณงามความดีมันก็สะสมมา สรางคุณงามความดีเหมือนคนที่มีเสบียงพร้อมที่จะออกจากบ้าน จะมีความอุ่นใจ มีความอุ่นใจนะ แต่ถ้าผู้มีปัญญาละเอียดรอบคอบไปกว่านั้นนะ จะต้องย้อนกลับ จะเป็นการทำให้ไม่มีการขับเคลื่อน สิ่งนี้สำคัญกว่า

คูติ วุฒิภาวะจากใจมันคนละชั้นไง ถ้าคนละชั้นขึ้นมา มันจะย้อนกลับ ย้อนกลับคือเฉลียวคิด ว่า สิ่งนี้เป็นคุณงามความดีเราสรางมาเพื่ออะไร? สรางมาเพื่อให้เรามีโอกาสในการประพฤติปฏิบัติ สรางมาให้เรามีศรัทธาความเชื่อ ถ้ามีศรัทธาความเชื่อเราได้ฟังธรรมของครูบาอาจารย์

ธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้อยู่ในพระไตรปิฎก ธรรมจากครูบาอาจารย์องค์ไหนจะเทศนาว่าการก็แล้วแต่ สิ่งนี้คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าครอบไว้ทั้งหมด จะไม่มีใครมีปัญญาเกินองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปได้ แม้แต่เอตทัคคะในทางปัญญา เลิศ

ทางปัญญา พระสารีบุตรยังไม่เทียบเคียงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแม้แต่เดียว นี่ครอบไปหมด

ฉะนั้น แสดงธรรมก็เป็นโอกาสของเรา โอกาสของเราที่ได้ฟังธรรมกับครูบาอาจารย์ของเรา สภาธรรมเป็นสัจจะความจริง ถ้าเราใช้ปัญญา ปัญญาของเราจะเกิดขึ้นมาจากโลกุตตรปัญญา ถ้าโลกุตตรปัญญามันจะย้อนทวนกระแส ทำความสงบของใจขนาดไหน ถ้าเราไม่มีปัญญาดังนี้ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา” ถ้าเราเห็นสภาวธรรมตาม พระอัญญาโกณฑัญญะเห็นสัจจะความจริง

แต่สิ่งนี้มันเกิดขึ้นเป็นธรรมดา แล้วมันก็เสื่อมเป็นธรรมดา เพราะมันอยู่ได้อำนาจของพญามาร มันอยู่ได้อำนาจของกิเลส เพราะเราไม่มีปัญญา เราไม่มีปัญญารื้อค้น เราไม่มีปัญญาการการทำลายสิ่งสภาวะแบบนี้ ถ้าเราไม่มีปัญญาชำระสิ่งนี้ มันก็เสื่อมไปเป็นธรรมดา ถ้าเสื่อมไปเป็นธรรมดา เราก็ทุกข์ยาก เพราะเราก็ต้องฝึกฝน เราก็ต้องตั้งสติขึ้นมา สิ่งที่จะเป็นประโยชน์ขึ้นมา เพราะมีสติ ถ้ามีสติ การประพฤติปฏิบัติของเราจะสมควรกับธรรม

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” ถ้าสมควรแก่ธรรม สมควรแก่ธรรมในขั้นของสมาธิก็ต้องทำสมาธิให้ได้ ถ้าเราคิดว่า กิเลสมันต้องการสิ่งที่วุ่นวายระมัดระวัง มันบอกว่า “ทำสมาธิแล้วมันจะทำให้เสียเวลาเราต้องใช้ปัญญา”

“ใช้ปัญญา” ปัญญาของใคร ในเมื่อเราวุ่นวายระมัดระวัง เราออกใช้ปัญญา ปัญญาจะคิดขนาดไหนมันเป็นปัญญาโลก มันเป็นโลกียปัญญา สิ่งที่เป็นโลกียปัญญา เวลาผู้ที่มิเป็นปัญญาวิมุติใช้ปัญญาในความใคร่ครวญ มันจะเห็นเอง ถ้าปัญญาใคร่ครวญขนาดไหนมันจะปล่อยวาง มันเป็นสมณะทั้งนั้นละ สิ่งที่เป็นสมณะ สิ่งที่ยังปล่อยวางเข้ามา มันปล่อยวางอะไรละ? มันปล่อยวางความคิดโลกๆ มันปล่อยวางความคิดที่ว่าสิ่งที่กระทบกันในหัวใจ สิ่งที่เราพอใจสิ่งใด เรานึกถึงสิ่งนั้น

สิ่งที่เสี่ยงกระทบหู เราเป็นโสตวิญญูณ กลืนกระทบกับจมูก เป็นฆานวิญญูณ เวลาใจมันอยู่เฉยๆ มันก็คิดของมันได้นะ เวลาใจมันอยู่เฉยๆ เราอยู่ของเราคนเดียว ไม่ต้องกระทบสิ่งใดเลย มันปรุงแต่งมาจากไหนละ? มันก็ปรุงแต่งมาจากชั้นกับจิตมันกระทบกันไง สิ่งที่ยังกระทบกันแล้ว

ก็ออกไปยึดไปหมดเลย ยึดสิ่งภายนอกไป ต้องการสิ่งใด ประารถนาสิ่งใด ต้องการสิ่งใด แล้วตั้งนั้น
คิดขึ้นมา ย้ำคิดย้ำทำ แล้วก็แสวงหา...เหนื่อยมาก ให้กิเลสค้นหาความทะยานอยากจนงมจนเจอแล้วลาก
ไป...เหนื่อยมาก

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญสิ่งนี้เข้ามา ปลดปล่อยเข้ามา สิ่งที่ยากไปไม่ไป สิ่งที่ยากเห็น
ไม่ฟัง สิ่งที่ยากดูไม่ดู เราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญตลอดไป สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่สมมุติ มันเป็นบ่วง
ของมาร บ่วงของมาร เป็นบุขามาร บ่วงของมารบูชาแล้วไล่ให้เราจับเคลื่อนออกไป เราใช้ปัญญา
ใคร่ครวญของมัน มันจะปล่อย มันจะเห็นสัจจะความจริง มันเริ่มปล่อยวางๆ ถ้าจิตฝึกปัญญา มัน
ใคร่ครวญเข้ามาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันเห็นสัจจะความจริง มันจะตัดขาด สิ่งที่ยาก บ่วงของ
มารมันขาดไปจากใจ สิ่งที่ยากมันขาดไปจากใจ สิ่งที่เราควบคุมใจได้ นี่สัมมาสมาธิเป็นแบบนี้
เป็นกัลยาณปุณฺณใจ

แต่ถ้าเป็นมิจเวลาเป็นสมาธิขึ้นมา ผู้มีคุณวิเศษ ผู้ที่เวลามีสมาธิขึ้นมา จะออกรู้สิ่งต่างๆ ก็
ว่าตัวเองมีปัญญาๆ สิ่งนี้มันทำให้แน่นช้า สิ่งที่ทำให้แน่นช้าแล้วยังพาเรา หลอกลวงเราให้เราไป
เสื่อมสภาพจากข้างหน้า แต่ถ้าเรามีปัญญาเข้ามาอย่างนี้ เราใคร่ครวญทุกอย่าง สิ่งที่ยากใจนี้เรา
ใคร่ครวญทั้งหมด ใคร่ครวญทั้งหมดเพราะมันเป็นสิ่งที่เป็นบ่วงของมาร มันเป็นบ่วงของมารเพราะ
มันจะพาเราออกเป็นเรื่องความคิดโลกๆ นี่ใจ

สิ่งที่ในโลกนี้มี เห็นไหม คนชอบสิ่งใด คนรักสิ่งใด โลกนี้เขามีตอบสนองทั้งนั้น เขาทำให้
เราได้ทั้งนั้นถ้าเรามีเงินไปซื้อเขา เราก็ต้องทำงานทำการเพื่อหาเงินมา สิ่งที่ยากใจ ตอบสนอง
ใคร ตอบสนองจิตที่มันต้องการค้นหาความทะยานอยาก ตอบสนองสิ่งนั้น ถ้าตอบสิ่งนั้น สิ่งนี้เป็น
เรื่องของโลก ถ้าเราหาสิ่งใดมาปรนเปรอมัน สิ่งนี้มันก็มีความสุขชั่วคราวๆ แต่มันก็มีอยู่กับโลกเขา
นี่ปัญญาของโลกเป็นแบบนี้ ความสุขของโลกมีเท่านี้ หาสิ่งใดใดมาปรนเปรอกิเลสแล้วกิเลสนี้มัน
เป็นค้นหาความทะยานอยากที่ถมไม่เต็ม สิ่งที่ยากไม่เต็ม เห็นไหม เราถมขนาดไหนมันก็ไม่เต็ม

แต่ถ้าเราใช้ปัญญาใคร่ครวญออกไป เราใช้ปัญญาใคร่ครวญออกไป มันถมเต็มใจ เติมลงด้วย
สติ ถ้าเราเอาสติถมเข้าไปๆ มันเต็ม สิ่งที่ยาก เห็นสภาวะตามความเป็นจริงบ่อยครั้งเข้าๆ ปล่อยความ
ยึดมั่นถือมั่น สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นเรื่องของโลกมันปล่อยออกมา มันเป็นกัลยาณปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ

เพราะสิ่งปล่อยความยึดมั่นถือมั่นของใจที่ไปเกาะเกี่ยว มันก็เป็นเอกเทศของมัน สิ่งที่เป็นเอกเทศของมัน ใจเป็นสัมมาสมาธิ นี่สมาธิเจดีย์

สิ่งที่เป็นสมาธิเจดีย์ แล้วปัญญาอยู่ที่ไหนล่ะ? ปัญญาอยู่ที่เราจะค้นคว้าเป็นไหม ถ้าปัญญาเราค้นคว้าไม่เป็น ถึงบอกว่า การสร้างบุญกุศลเขาบอกว่าไม่มีผลไง การสร้างบุญกุศลผลเกิดตรงนี้ เราสร้างบุญกุศลมหาศาล เราทำคุณงามความดีของเราขึ้นมา มันจะทำให้เราเฉลียว ทำให้เราค้นคิดค้นคว้า ถ้าทำให้เราค้นคว้า เราจะเห็นกาย สิ่งที่เห็นกายโดยสัจจะความจริง นี่เพราะจิตมันสงบเข้ามาเห็นกายอย่างนี้ มันจะเห็นเทียบค่าได้เลยว่า จิตเวลามันขนพองสยองเกล้า สยองเกล้าเพราะอะไร เพราะมันเห็นสิ่งนี้แล้วมันสะเทือนหัวใจ เพราะหัวใจไปเห็น หัวใจเห็นสภาวะแบบนั้น มันสะเทือนหัวใจ

โดยตาเนื้อไปเห็นมันไม่สะเทือนใจ ถ้าตาเนื้อไปเห็นสภาวะสิ่งต่างๆ ตาเนื้อเห็นสภาวะร่างกาย เห็นสิ่งตรงข้ามระหว่างหญิงกับชาย ยิ่งเห็นมันยังมีความปรารถนา ตาเนื้อยิ่งเห็นมันยิ่งสร้างกิเลสตัณหาความทะยานอยากของโลกใจ นี่บ่วงของมาร

แต่ถ้าตาใจเห็นนะ มันจะขนพองสยองเกล้า ขนพองสยองเกล้าเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันฝังอยู่ที่หัวใจ “สักกายทิฐิ” ทิฐิที่ว่าความเห็นผิด เพราะเรามีความเห็นผิด เราถึงต้องเกิดต้องตายอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะความเห็นผิดอันนี้ว่าสิ่งนี้เป็นเรา ทั้งๆ ที่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ว่า “ชีวิตนี้มีความพลัดพรากเป็นที่สุด เราก็จะต้องตายไปจากในชาติปัจจุบันนี้” ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากังวลอยู่ภายนอก แต่กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันซ่อนเร้นอยู่ในหัวใจ มันไม่ยอมรับหรอก มันไม่ยอมรับสิ่งสภาวะแบบนี้ว่าสิ่งนี้เราต้องพลัดพราก พลัดพรากด้วยความยอมจำนน พลัดพรากเพราะเรามีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก เพราะเราสิ้นอายุไขมันก็ต้องตายไป แล้วจิตก็ต้องไปเกิดอีก

แต่ถ้ามันย้อนกลับมาโดยตาของใจเห็นสภาวะของกายอย่างนี้ มันสะเทือนตรงจิตได้สำนึก มันสะเทือนตรงจิตข้อมูลที่ว่าสิ่งที่กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันหลบซ่อนอยู่นั่นนะ มันสะเทือนหัวใจมาก นี่ถ้าจิตสงบแล้วเห็นกายสภาวะตามความเป็นจริง “นี่พุทธรุณนะ” ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่วางธรรมสิ่งนี้ไว้ แล้วใครจะประพฤติกฎปฏิบัติมามันจะเห็นสภาวะแบบนั้น

ละ จิตสงบขนาดไหน เห็นสภาวะต่างๆ ขึ้นมา ก็ว่า “สิ่งนี้เป็นธรรมๆ สิ่งนี้เป็นธรรมใจ” สิ่งนี้เป็นธรรม ธรรมของกิเลสตัดหาความทะยานอยากที่มันหลอกใช้จิตนี้ให้เป็นข้ามันต่างหาก

แต่ถ้าธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดสัจจะความจริงขึ้นมา ปัญญาตามความเป็นจริงขึ้นมา ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “นี่พุทฺธคุณ” เราบูชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยปัญญาญาณอันนี้ไง ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่างไว้ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงอัสวักขญาณทำลายกิเลสออกไป แล้ววางธรรมอันนี้ไว้ ครบอาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริงอย่างนี้ แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเห็นตามความเป็นจริงอย่างนี้ มันก็จะเข้าใจ

รอยเกวียนรอยไปตามร่องเดิม ร่องเดิมของเกวียนนั้น นี่ก็เหมือนกัน สัจจะความจริงมันก็ลงไปร่องของสัจจะความจริงอันนั้น สัจจะความจริงอันนี้ อริยสัจมันเป็นร่องนั้น แต่การสร้างเหตุการณ์ประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมามันอยู่ที่อำนาจวาสนา อยู่กับการประพฤติปฏิบัติของใจดวงนี้ว่าจริงจางขนาดไหน มีความระเอียครอบรอบขนาดไหน ไม่สุกเอาเผากินนะ เห็นกายรอบหนึ่ง ปล่อยวางรอบหนึ่ง อันนี้เป็นธรรม...มันเป็นนิมิตเป็นความเห็นอันหนึ่ง เราเห็น เราหลงทางนะ เวลาหลงทางไป แล้วเราไปตามถนนเห็นป้ายชี้บอกทาง เราดีใจมากเลย เพราะป้ายบอกทางนั้นจะชี้ให้เราไปถูกทางไง

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราไปเห็นกายเข้ารอบหนึ่ง ก็เห็นนิมิตอันหนึ่ง เห็นนิมิตอันหนึ่งก็ดีใจอันหนึ่ง ดีใจจนพุงจนเตลิดเปิดเปิง แล้วก็เสื่อมไป เห็นทางขึ้นมาทางนี้นะ เห็นทางบอกทางว่าไปทางนี้ ก็เดินมาก็ยังไม่ถึงเป้าหมายสักที น้อยเนื้อต่ำใจ ทุกข์ยากขนาดไหน ป้ายก็บอกมาทางนี้ เราก็เห็นกายแล้วนี่ พิจารณาไปอย่างนี้ แต่เพราะไม่มีครูไม่มีอาจารย์คอยชี้แนะ ถ้ามีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ มันจะปล่อยวางขนาดไหน มันจะพิจารณาขนาดไหน สิ่งนี้มันเป็นสภาวะธรรม

สภาวะของอริยสัจ มันจะเห็นการต่อสู้ เห็นปัญญาญาณจากสัมมาสมาธิ เวลาทำสัมมาสมาธิ ปัญญาญาณอันนี้เป็นปัญญาญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้ วางไว้นะ แต่เรากันคว้ารื้อกันขึ้นมาเกิดจากใจของเรา ถ้าปัญญาอันนี้เกิดขึ้นมา วิปัสสนามันจะปล่อยวางขนาดไหน ปล่อยวางขนาดไหนมันก็เป็นความว่าง ความพอใจ ความสุขนะ ว่างหมดเลย จิตเป็นจิต กายเป็นกาย

ปล่อยชั่วคราวๆ ต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างจริงขนาดไหน ถ้ามันไม่สมุจเฉตปหาน มันไม่มีสังโยชน์ขาด ถ้าสมุจเฉตปหานสังโยชน์ขาด ไม่ต้องไปหาที่สังโยชน์นะ ถ้าเราไปหาที่สังโยชน์ หาที่เป้าหมายต่างๆ สิ่งนี้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมีตัวตนไหม? สิ่งที่เป็นนามธรรมจะมีตัวตนต่อเมื่อเราเห็น เหมือนสารเคมี เราผสมสิ่งใด เอาเคมีผสมกันมันจะออกเป็นสูตรต่อไปข้างหน้า

นี่ก็เหมือนกัน ขณะที่ปัญญามันใคร่ครวญกับหัวใจ กับจิต จิตนี้เห็นกาย พิจารณากายไป สารเคมีคือปัญญาดูขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทำปฏิกิริยากัน มันมีทำปฏิกิริยาถือว่ามันทำปัญญาดูเกิดขึ้น มัชฌิมาปฏิปทาเกิดขึ้น ธรรมจักรเกิดขึ้น หมุนกัน ทำลายกัน พอทำลายกัน

เวลาสังโยชน์ขาด มันขาดไป เหมือนกับเราเป็นไข้แล้วหายจากไข้ ไข้อยู่ไหน แต่เราหายจากไข้ รู้จักไข้ไหม? รู้ รู้เพราะอะไร เพราะไข้มันหายไป แต่เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา เกิดมาจากไหน? เกิดมาจากเชื้อโรคเข้ามาสะสมในร่างกาย แล้วเราพิจารณาไป แล้วเชื้อโรคมันหายไปไหน? เชื้อโรคมันตายไป

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าสังโยชน์มันขาด สิ่งที่ขาดขึ้นไปเป็นสันตสิทธินะ มันจะรู้ขึ้นมาจากในหัวใจ สิ่งที่อยู่ในหัวใจ “ธรรมเจดีย์” ถ้าเราทำธรรมเจดีย์อย่างนี้ขึ้นมาจากหัวใจ สมาธิ สิ่งที่เป็นศาสนวัตถุจากภายนอก เขาทำกันทั้งชีวิต เขาสัจจะเขาเป็นภูเขาคือเขาเป็นลูกๆ ทั้งชีวิต ทำไมเขามีมานะอดทนทำขนาดนั้น เพราะเขามีศรัทธา มีความเชื่อของเขา เขาสัจจะเขาทั้งภูเขาคือเขาเลย ทั้งชีวิตหนึ่งทั้งชีวิตเลย สร้างสมบุญญานุการมาเพื่อจะให้มีอำนาจวาสนา เพราะจิตดวงใจทุกดวงใจสร้างคุณงามความดีขนาดไหน มันก็เสวยบุญกุศลแล้วก็หมดวาระ ก็ต้องหมุนเวียน หมุนเวียนอยู่อย่างนี้

แต่เราสร้างพุทฺธคุณ ปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราบูชา บูชาด้วยการประพฤติปฏิบัติ บูชาด้วยสติปัญญาของเรา เราบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ขณะที่ประพฤติปฏิบัติเป็นหน้าที่การงานของเรา เราทำหน้าที่การงานของเรา สิ่งที่เป็นนามธรรมว่า จิตนี้เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ แต่ผู้ประพฤติปฏิบัติจะต้องเห็นสัมมาสมาธิตัวจิต

“จิต” ตัวนี้จะย้อนกลับไปวิปัสสนา

“จิต” ตัวนี้จะย้อนกลับไปเห็นกาย เห็นกายตามความเป็นจริง

แล้ว “จิต” ตัวนี้จับจิตได้ เป็นปัญญาวิมุตติ

“ปัญญาวิมุตติ” จิตจับจิต

ถ้า “จิตจับจิต” จิตเห็นอาการ จิตมันปล่อยวางเข้ามา สิ่งทีปล่อยวางรูป รส กลิ่น เสียงเข้ามา จากสิ่งต่างๆ ขันธ์อย่างหยาบเข้ามา เรื่องของโลกเข้ามา มันก็เป็นกัลยาณปุณฺณเหมือนกัน สิ่งที่เป็น กัลยาณปุณฺณเหมือนกันแล้วมันพิจารณาจิตเข้าไป มันใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้าไป มันจะปล่อยวาง ใดๆ ใช้สติควบคุมมาตลอด เพราะอะไร เพราะการล้มลุกคลุกคลาน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะมี ประสบการณ์ในการเจริญแล้วเสื่อม ในการล้มลุกคลุกคลานของใจ

ใจที่ปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล ถึงจะต้องกลับมาตรวจสอบว่า สิลเราบริสุทธิ์ไหม ถ้าสิลเราไม่ บริสุทธิ์เราต้องปลงอาบัติ ถ้าเราเป็นคฤหัสถ์เราก็ขอศีล หรือเกิดวิรติขึ้นมา วิรติขึ้นมาเปลี่ยน วิรติ ขึ้นมาใหม่ว่า เราจะตั้งปัจจุบันนี้ สิ่งทีผิดพลาดนั้นเป็นอดีตไปแล้ว ปล่อย แล้วเอาปัจจุบันนี้ ย้อนกลับมาดูศีล ย้อนกลับมาดูการประพฤติปฏิบัติ ย้อนกลับมาดูความจริงจังของเรา ย้อนกลับมาดู ปฏิภาณเครื่องดำเนินของครูบาอาจารย์ ย้อนกลับมาทั้งหมดเพื่ออะไร? เพื่อให้จิตมันปล่อยวางเข้ามา

สิ่งที่ปล่อยวางเข้ามา ถ้ามันจับจิตได้ ตัวจิตนี้มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ตัวจิตนะ จิตเวลาออกมา เวลาเกิดออกมาเป็นสัญญา ในสัญญานั้นถ้าเรารู้ว่าสิ่งนี้สัญญา เช่น เราเอาของเก็บไว้ ทีไหน เช่นจิวร จิวรนี้ คำว่า “จิวร” มันมีวิตก วิจารณ์ะ มันมีความรับรู้คือสังขารปรุง มันมีเวทนารับรู้ คือจิวร มันมีวิญญาณรับรู้ มันเป็นขันธ์ ๕ แม้แต่เราจับจิตแต่มันเป็นขันธ์คนละส่วนกันไง ขันธ์ที่เป็นสมมุติ ขันธ์ที่เป็นบัญญัติ ขันธ์ที่เป็นโลกียปัญญาอันหนึ่ง ขันธ์ที่เป็นโลกุตตรธรรมอันหนึ่ง ถ้า เราจับจิตได้ เราจะจับขันธ์ที่เป็นโลกุตตรธรรม โลกุตตรธรรมคือจับจิตจากภายใน ขันธ์จากภายใน

สิ่งที่ว่าเป็นความคิดเกิดขึ้น เกิดขึ้นจากตรงไหน? เกิดขึ้นจากจิตกับสังขารกระทบกัน สิ่งทีกระทบกันถึงเป็นความคิดออกมา แล้วเป็นความรู้สึกสมมุติหมายถึงว่าสิ่งนี้เป็นความคิด แต่เรา ปล่อยความคิดจากสมมุติเข้ามา มันจะเป็นความละเอียดเข้ามา ขณะที่ไปจับจิตได้ มันจะเห็นได้ว่า สิ่งทีกระทบนี้คือขันธ์ เห็นจิตความคิดเริ่มต้นจากความคิดจากภายใน ถ้ามันจับความคิดอย่างนี้ นี่

ปัญญาวิมุตติ ปัญญาวิมุตติจะจับจิตแล้ววิปัสสนา ในตัวจิตมีชั้น ๕ พร้อม ชั้น ๕ รูปคือความรู้สึกของมันขึ้นมา มีสัญญาคือเทียบเคียงว่าสิ่งนี้คืออะไร มีสังขารปรุงว่าเราต้องการหรือไม่ต้องการสิ่งใด มีวิญญาณรับรู้ มีเวทนาว่าพอใจไม่พอใจ พร้อมหมด แล้วมันก็เป็นอารมณ์จากภายใน นี่วิปัสสนาโดยปัญญาวิมุตติจะเป็นอย่างไร

ปัญญาวิมุตติ คือพิจารณาจิตใคร่ครวญจากจิตที่มันเข้าเกี่ยวข้องกัน แล้วมันรวมตัว คือสิ่งที่รวมตัวคือมีกำลัง แล้วมันออกเป็นความรู้สึกออกไป แต่ถ้าปัญญามันวิปัสสนาเข้าไป มันจะสอดเข้าไป ใช้สติสอดเข้าไปในระหว่างรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นกอง มันสอดเข้าไปได้ ถ้าสอดเข้าไปได้ พอสอดเข้าไป สติมันสอดเข้าไป ปัญญาสอดเข้าไป สิ่งนี้มันจะแยกจากกัน พอแยกจากกัน ความคิดไม่มี ความคิดเกิดไม่ได้ เราทำลายทั้งหมด

ความคิดจะเกิดจากความรู้สึกอันนี้ไม่ได้เลย แต่ก็ชั่วคราวเพราะสิ่งนี้มันเป็นนามธรรม มันพ้นจากปัญญาของเราตรงนี้ มันต้องกอบโกยขึ้นมาใหม่ สร้างขึ้นมาใหม่ เราถึงต้องใช้ปัญญาไล่ต้อนไปตลอด ถ้าไล่ต้อนไปอย่างนี้ นี่วิปัสสนา วิปัสสนาโดยปัญญาวิมุตติ วิปัสสนาจากภายใน ถ้าวิปัสสนาจากภายใน ใคร่ครวญสิ่งสภาวะแบบนี้ มันเป็นคนละวาระกัน เป็นสิ่งที่สมมุติก็เป็นสมมุติ เป็นโลกียปัญญา สิ่งที่เป็นโลกุตตรปัญญามันก็เป็นชั้นเหมือนกัน แต่ชั้นจากภายนอก ชั้นจากภายใน

ดูอย่างสมาธิ มีฌณีสมาธิ อุปจารสมาธิ มีอัปปนาสมาธิ แม้แต่ความสงบมันก็มีต้นลึกต่างกัน แม้แต่การวิปัสสนาจากภายในมันก็มีต้นลึกต่างกัน สิ่งที่เป็นความตื้นลึกต่างกัน นี่มันถึงย้อนกลับ ถึงทวนกระแสเข้ามา

ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรม จะไม่มีใครรู้หรอก มันเป็นไปอย่างนั้นจริงๆ ต้องมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระปัจเจกพุทธเจ้าถึงจะตรัสรู้ธรรมอันนี้ สาวก-สาวกจะมีเครื่องดำเนินคือมีพิมพ์เขียว คือมีกรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทาบมาที่หัวใจ แล้วใคร่ครวญเข้ามาที่หัวใจ สิ่งนี้ใคร่ครวญหัวใจ ก็เลสมันก็ยังหลอกลวง ยังปลิ้นปล้อนให้เราออกไปสิ่งรับรู้ ยึดความรู้ต่างๆ จากภายนอกว่า “สิ่งนี้เป็นปัญญา สิ่งนี้เป็นปัญญา ความเห็นจากสมมุตินี้เป็นปัญญา” ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาอบรมสมาธิ

ถ้าอบรมสมาธิขึ้นมา ครูบาอาจารย์มีคุณประโยชน์มหาศาลจากตรงนี้ ตรงนี้ขึ้นมา เห็นไหม เวลาเราคิดพิจารณาขนาดไหน ใช้ปัญญาแล้วมันปล่อยวางเข้ามา ครูบาอาจารย์จะบอกว่า นี่อาการของใจ อาการของใจ ไม่เข้าถึงตัวใจเลย แต่ถ้าเราวิปัสสนา เราใช้ปัญญาอบรมไปเรื่อยๆ มันจะปล่อยวางเข้ามาจนเข้าถึงตัวใจ เข้าถึงตัวใจแล้วถ้ามีอำนาจาสนา ใช้ความละเอียดอ่อนรอบคอบคอยสังเกต สังเกตความเป็นไปของมัน มันต้องกระทบ โดยธรรมชาติของมันสิ่งที่มีอยู่มันต้องกระทบ สิ่งกระทบนั้นคือตัวจับจิต พอจับจิตนั้นนะ นั่นละคือขั้นโดยโลกุตตระ

โลกุตตระเพราะมีสัมมาสมาธิรองรับ แล้วมีปัญหาพุทฺธคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาอย่างนี้ ใคร่ครวญอย่างนี้ แบ่งแยกอย่างนี้ ทำลายอย่างนี้ พิจารณาเข้าไป อ้างอิงกับสิ่งใดก็ได้ แล้วถ้าพิจารณาโดยปัญญาวิมุตติ โดยพิจารณากาย

พิจารณากายโดยเจโตวิมุตติต้องเห็นสภาวะกายตามเป็นภาพเป็นนิมิต แล้วเป็นวิภาสะให้ขยายแยกส่วน การแยก การทำลายกัน นี่มันเป็นไตรลักษณ์ สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์ถึงทำลายหมดแล้วนี่ มันว่างปล่อยหมด จิตหลุดออกไป นี่ถือเป็นเจโตวิมุตติ

ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติพิจารณากาย มันจะเปรียบเทียบโดยปัญญา โดยความคิด พิจารณากายโดยปัญญาวิมุตติ เห็นเป็นปัญญา เห็นเป็นความคิดแล้วเปรียบเทียบ เทียบเคียงสี สิ่งที่ยึดเทียบ เห็นไหม วัตถุสิ่งใดมันเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต มันก็อยู่ของมันนะ มันยังทำลายตัวมันเอง กัดกร่อนในตัวมันเอง สิ่งที่เราอยู่ในร่างกายมันขับถ่ายตลอดเวลาเนะ เซลล์ต่างๆ ของร่างกายมันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราต้องดำรงชีวิตกับมัน เราต้องให้ชีวิตกับมัน เราต้องให้สิ่งที่มันเป็นอาหารของมันอยู่ตลอดเวลา นี่เราเห็นสภาวะแบบนี้

“โลก” เวลาจักรวาล เห็นไหม โลกหนึ่ง โลกนอก-โลกใน เรื่องของโลกมันเป็นไปของโลก มนุษย์คนหนึ่งก็เป็นโลกๆ หนึ่ง ในร่างกายของเรา สัตว์สิ่งที่มีชีวิตในร่างกายเรามหาศาล ทั้งเชื้อโรค ทั้งสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์กับร่างกาย มีสิ่งนี้แล้วมันก็ชั่วคราวๆ แล้วเราตื่นไปอะไรกับสิ่งนี้ ถ้าเราพิจารณาสิ่งนี้เข้ามา นี่ปัญญา ใคร่ครวญเรื่องของร่างกาย ใคร่ครวญต่างๆ พอมันเข้าใจสัจจะความจริงมันก็ปล่อย สิ่งปล่อยมันก็เหมือนเราใช้ปัญญาเข้าไปแทรกเข้าไปในขั้น มันจะปล่อยอย่างนี้

สิ่งที่ปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามา แล้วปัญญาใคร่ครวญเข้าไปซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ ถึงที่สุดแล้ว เชื่อโรคตาย พอเชื่อโรคตาย สิ่งไหนขาด สิ่งไหนขาด ขาดออกไปจากไหน? ขาดออกไปจากใจดวงนี้

สิ่งที่เวลามีจิตก็หาไม่เจอ สัมมาสมาธิก็หาไม่เป็น พอทำเป็นขึ้นมา สัมมาสมาธิก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นธรรม วิปัสสนาเข้าไป เวลาเชื่อโรคมันตาย ตายไปจากไหน? ก็ตายไปจากใจนี้ ใจที่มีกิเลส ค้นหาความทะยานอยากอยู่ที่นี่ ใจที่มีความทวิฏฐิมานะ ที่เห็นสัkkายาทิฏฐิความเห็นผิดของใจนี้ เวลา มันด้วยคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาของคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เข้ามาทำลาย ทำลาย พอทำลายด้วยความเป็นสัจจะความจริงของเรา สัจจะความจริงของการที่เรา วิปัสสนาของเราเข้ามา

ปล่อยวางเข้ามาถึงที่สุดแล้ว พอมันถึงที่สุดมันจะ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา โดยสภาวะธรรม”

สิ่งใดมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งธรรมดาแล้วเสื่อมไปเป็นธรรมดา นั่นสิ่งที่เป็นสภาวะของ กิเลส สภาวะของกิเลส ภาวะของค้นหาความทะยานอยาก ภาวะของอวิชชา มันเป็นสภาวะ ธรรมชาติของมัน

แต่ถ้ามันเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็น ธรรมดา” แล้วปัญญาใคร่ครวญเห็นสัจจะความจริงของมัน มันก็ปล่อยเป็นธรรมดาของมัน ธรรมดา ธรรมชาติ ต่างอันต่างจริง ชันจ์จริงอย่างนี้ มันจริงของมัน จิตมันจริงอย่างนี้ ทุกข์มันจริงอย่างนี้ มัน ปล่อยมา ความเห็นผิดจากสัkkายาทิฏฐิไม่มี นี่สภาวะธรรม

ธรรมเจดีย์เกิดจากหัวใจ สิ่งซึ่งธรรมเจดีย์เกิดจากหัวใจ จากโลกภายนอกเขาเป็นสิ่งที่ป็นวัตถุ เคารพ เป็นรูปเคารพต่างๆ เขาทำของเขาขึ้นมาเพื่อสร้างอำนาจวาสนา แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เดียวนี้ เราสร้างอำนาจวาสนาจากภายใน เราบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยภาคปฏิบัติ ถ้าเราบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยภาคปฏิบัติ

“สมาธิเจดีย์” เราก็ได้เป็นสันติวิสุทธิโก

“ธรรมเจดีย์” เกิดจากใจก็เป็นสันติวิสุทธิโก

“สันทิฏฐิโก” คือรู้เห็นจริงสัจจะความจริงจากภายใน สิ่งที่เป็นธรรมชาติแบบนี้นั้นเป็นความจริงจากไหนล่ะ ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้จะเกิดมาได้อย่างไร เพราะมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้รู้ก่อนแล้ววางธรรมไว้ แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นจากภายใน ถ้าเห็นจากภายใน น่ากลัวไหม มันจะเห็นแล้วมันสยดสยองนะ สยดสยองถ้าเราทำไม่ได้ เราก็ต้องเวียนตายเวียนเกิดไปโดยสัจจะ โดยวิญญะอย่างนั้น

แต่ขณะที่เราทำเป็นธรรมเจดีย์ในหัวใจ

รู้ๆ อยู่เลยว่ามันต้องเกิดอีก ๗ ชาติ

รู้ๆ อยู่เลยว่ากิเลสมันขาดออกไปจากใจ

รู้ๆ อยู่ทั้งนั้นเพราะเป็นสันทิฏฐิโก

แล้วจะพูดกับใครล่ะ เพราะสิ่งนี้เป็นธรรมภายในหัวใจ จะพูดได้ต่อเมื่อเป็นครูบาอาจารย์ของเรา เพราะครูบาอาจารย์ของเราผ่านสิ่งนี้มาทั้งหมด ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเรานะ ท่านจะดีใจ “เอ้อ! สิ่งนี้เป็นความจริง” ถ้าสิ่งนี้เป็นความจริง แล้วจะทำอย่างไรต่อไป เราก็ต้องเริ่มต้นวิปัสสนา ยกขึ้น ธรรมเจดีย์นี้มีเจดีย์ที่ว่า ประกอบด้วยอิฐ หิน ทราช ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นวัตถุ ประกอบด้วยสิ่งใด สิ่งที่เป็นเจดีย์ที่ประกอบไปด้วยทองคำก็มี เจดีย์ที่ประกอบด้วยแก้วแหวนเงินทอง เป็นเพชรก็มี นี่เราต้องเปลี่ยนแปลงเจดีย์อันนี้

“การเปลี่ยนแปลง” การเปลี่ยนแปลง การยกขึ้น การยกขึ้นของใจ ใช้อะไรล่ะ? ถ้าใช้ปัญญาสิ ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปัญญาจะเกิดขึ้นมาจากไหนล่ะ? เกิดขึ้นมาจากสัมมาสมาธิ เราก็ต้องใช้ความสงบของเราเข้ามา พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้วันนี้ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วถ้าเรากำหนดพุทโธๆ มันขึ้นมาจากหัวใจ ถ้าหัวใจเราละเอียดเข้ามา มันต้องมีความละเอียดของมันเข้าไป สิ่งทีละเอียดเข้าไป นี่มันจะธรรมเกิดขึ้นในหัวใจของเราแล้วมันละเอียดเข้าไป สิ่งทีละเอียดเข้าไปก็ไล่ต้อนกิเลสที่มันละเอียดลึกซึ้งในหัวใจ

ถ้ากิเลสละเอียดลึกซึ้งในหัวใจ เวลาเราวิปัสสนาเห็นสัkkายทิฏฐิถึงความจริง นี่สิ่งนี้ไม่ใช่เรา เราปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง กายกับเราต่างอันต่างจริง ต่างอันต่างอยู่เก๋ๆ เงินๆ อยู่อย่างนี้ ถ้าเก๋ๆ เงินๆ อยู่อย่างนี้แล้วหัวใจละ หัวใจมันยังมีกิเลสค้นหาความทะยานอยากอยู่ ถ้าเราลึกเข้าไป มันจะเข้าไปซึ่งสภาวะที่ว่างจากกายใน ถ้ากายในมันสงบเข้าไป มันจะเห็นสภาวะความเป็นจริงจากกายใน นี่ปัญญอย่างนี้ ธรรมอย่างนี้ ธรรมและวินัยอย่างนี้เป็นสิ่งปรารถนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารถนาจะรู้สัตว์บนสัตว์ ถ้ารู้สัตว์บนสัตว์จะไปรู้สัตว์บนสัตว์ที่ไหนละ

สัตว์คือผู้ข้อง หัวใจของสัตว์โลก โลกคือโลกปัจจุบัน โลกของเรา หัวใจเราเป็นสัตว์โลก เราเป็นสัตว์โลกตัวหนึ่ง ใจเราข้องอยู่กับกิเลสค้นหาทะยานความอยากของใจ ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้สัตว์บนสัตว์ก็ต้องอาศัยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงต้องรู้สัตว์บนสัตว์ด้วยความมุ่งหมายของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้วางธรรมไว้ เป็นผู้ชี้ทางให้เราก้าวเดิน ถ้าชี้ทางให้เราก้าวเดิน เรามีศรัทธาความเชื่อขนาดนี้ เห็นความเป็นไป เห็นสังโยชนมันขาด เห็นเชื้อโรค เห็นไข้ เห็นความเจ็บไข้ได้ป่วยหลุดออกไปจากใจ แล้วเรากลับใหม่มาสิ่งที่ เป็นเชื้อโรคอันละเอียดมันก็ยังมีความดี ดูอย่างที่ว่าขนาดเชื้อโรคอย่างหยาบๆ วิปัสสนาสัkkายทิฏฐิ เราก็ต้องต่อสู้กันล้มลุกคลุกคลานขนาดนี้

แล้วสิ่งที่ เป็นละเอียด เหมือนโรคเลย โรคทางโลก โรคที่รักษาง่ายรักษายาก สิ่งที่ยากเราก็ต้องรอบคอบ แล้วสิ่งใดที่มันเป็นสิ่งที่เป็นแสงกับโรคนั้น สิ่งใดที่มันจะไปช่วยให้หัวใจลุ่มหลง เห็นไหม เราจะไม่เอาสิ่งนั้นเข้าไป เราถึงต้องมีศีล เราถึงต้อง ศีลนี้เป็นพื้นฐานโดยธรรมชาติเลย ขณะที่วิปัสสนาจนสัkkายทิฏฐิ สัkkายทิฏฐิความเห็นความถูกต้อง ศีลโดยหัวใจเพราะไม่สัลลพตปรมาส ศีลนี้เป็นธรรมชาติ ศีลนี้เป็นความจริง ศีลนี้เป็นอยู่ในหัวใจอันนั้น มันขึ้นมาจากหัวใจนั้นเป็นความจริงอันนั้นเลย เพราะอะไร เพราะมีสติแล้ว จะทำสิ่งใดสติพร้อมๆ ไปตลอด พร้อมของโสดาบันนะ แต่พร้อมของสิ่งที่เหนือกว่า ละเอียดที่เหนือกว่ามันถึงจะต้องทำความสงบเข้ามาให้ลึกขึ้นไป สิ่งทีลึกลงมานี้ยกขึ้น ขึ้นไป

ปัญญาแต่ละชั้นตอนมันต่างกันนะ ไม่ใช่ว่าปัญญา คุณปัญญาอย่างทางโลกที่ใช้ปัญญากันทุกคนก็มีปัญญากันหมด เด็กมันจะร้องไห้กวนขนาดไหน เพื่อจะเรียกร้องสิ่งที่มันต้องการ มันก็เป็นปัญญาของมัน ทำไมผู้ใหญ่ถึงจะต้องอ่อนด้อยไปตามมันล่ะ ทำไมต้องยอมมันล่ะ? สิ่งที่ยอมมันเพราะความผูกพัน ความผูกพัน ความเมตตา นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อสิ่งที่เป็นปัญญาๆ เราคิดว่าเป็นปัญญา ปัญญาของโลกว่าเป็น โลภียปัญญาเป็นปัญญาฆ่ากิเลส ขณะที่เราย้อนกลับเข้ามา ปัญญาอย่างนี้มันปัญญาปล่อยวาง ปัญญาสมณะ ปัญญาขนาดไหนคือปัญญาการปล่อยวาง ปล่อยวางความรู้สึก อันนี้เท่านั้น มันไม่มีปัญญาโลกุตตรปัญญาเข้าไปเห็นสัkkายทิฏฐิความเห็นตามความเป็นจริงได้

ในเมื่อเราเห็นปัญญาที่เป็นสัkkายทิฏฐิเข้าไปเห็นทำลายความจริงได้อย่างนี้ แล้วมันเป็นปัญญาที่เป็นอุปาทานจากภายในมันต้องละเอียดกว่านี้ไง สิ่งทีละเอียดกว่านี้มันถึงย้อนกลับมาวิปัสสนา ย้อนกลับมาทำให้จิตละเอียดขึ้นไป สิ่งทีจิตละเอียดเข้าไป มันถึงเข้าไปทำลายสิ่งที่ละเอียด

นี่มันถึงนามหัตถจริยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันลึกลับมหัสจรรย์เป็นชั้นเป็นตอนขึ้นไป สิ่งทีลึกลับว่า ใจนี้เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ สิ่งทีจิตไม่สงบ ไม่เห็นตัวสภาวะจิต ไม่เอาจิตนี้ไปวิปัสสนา มันจะไปฆ่ากิเลสทีไหน เพราะกิเลสมันอยู่ที่จิต สภาวะเห็นกายเพราะจิตเป็นคนไปเห็น เห็นกายสภาวะกาย วิปัสสนาจนปล่อยกายตามเป็นจริง ก็จิตมันเห็นจริง จิตมันก็ปล่อยจริง กายมันก็ต่างอันต่างจริง

วิปัสสนาจิตก็เหมือนกัน มันก็ปล่อย ปล่อยความยึดมั่นของขันธ ขันธก็ปล่อย ขันธนอก-ขันธในก็ขาดออกจากกัน แต่สิ่งที่ละเอียดกว่าเข้าไป มันลึกลับกว่า มันก็ต้องใช้ปัญญาทีละเอียดกว่า สิ่งทีละเอียดกว่ามันถึงคนละชั้นตอนไป เราจะเห็นสิ่งที่ความสูงต่ำของปัญญา เห็นความสูงต่ำของมรรคหยาบ-มรรคละเอียด มรรคหยาบๆ มันก็ใช้ทำมรรคหยาบๆ แม้แต่ในปัจจุบัน แม้แต่การทำสัมมาอาชีวะเขายังว่าสิ่งนี้เป็นมรรคเลย มรรคอย่างนี้มันเป็นมรรคของเขา สัตว์มันก็ใช้ชีวิตของมัน สัตว์มันก็ดำรงชีวิตของมัน มันก็เป็นมรรคของมันเหมือนกัน

แต่ถ้ามรรคในปฏิบัติบูชา มันจะเป็นปัญญาจากภายใน มันเป็นโลกุตตรปัญญา ถ้าโลกุตตรปัญญามันถึงเป็นอริยสัจ เพราะอะไร เพราะมันเห็นทุกข์ เห็นทุกข์เพราะอะไร ทุกข์สิ่งทีเกิดขึ้นมาจากใจ สิ่งทีเกิดจากใจเกิดจากอะไร? เกิดจากตัณหาความทะยานอยาก สิ่งทีเป็นตัณหาความทะยาน

อยากถ้าไม่มีมรรค ๘ มรรคญาณอันนี้เข้าไปจับต้องมัน มันจะไปเห็นต้นหาตรงไหน มันจะไปเห็นความทะยานอยากตรงไหน มันจะไปเห็นความผูกพันตรงไหน

ในเมื่อมรรคมันรวมตัว มรรคมันวิปัสสนา มรรคมันรวมตัว มันเคลื่อนไหวไป ในปัญญามันหมุนไป สิ่งที่มันหมุนไป สิ่งที่มันชำระกันมันถึงเป็นนิโรธไง สิ่งที่ถูกข่ม สมุทัย นิโรธ มรรค เกิดพร้อมกันในความไวพริบเดียว มันก็ปล่อยวาง จิตนี้ถึงกลั่นออกมาจากอริยสัจใจ จิตที่กลั่นออกมาจากอริยสัจขั้นหนึ่ง เห็นการปล่อยวาง เห็นสิ่งที่ปัญหาหยาบๆ อย่างนี้ มันถึงเห็นความมหัศจรรย์ของธรรม มันถึงเห็นคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นคุณของครูบาอาจารย์ที่ชี้นำเราเข้ามา

สิ่งที่ชี้นำเข้ามา มันถึงจะมีความมุนานะ มันถึงจะมีความละเอียดอ่อนรอบคอบ ถ้าจิตไม่มีความละเอียดรอบคอบมันจะยกขึ้นสิ่งที่มรรคละเอียดขึ้นมาได้อย่างไร จิตมันต้องมีความละเอียดรอบคอบนะ เพราะเราเปลี่ยนแปลงจากโลกียปัญญามาเป็นโลกุตตรปัญญา เราล้มลูกกลูกหลาน เราใช้ความมุนานะ ใช้ความบากบั่นของเราเข้ามาขนาดนั้น เราถึงจะมีความละเอียดรอบคอบ เราถึงจะไม่มีการสูกเอาเผากิน ทีนี้ สิ่งนี้มันจะเป็นการฝึกใจ ผู้ที่ทำงานเป็น สิ่งที่ทำงานเป็น มันมีความละเอียดรอบคอบอย่างนี้ มันถึงทำเข้ามา ทำความสงบเข้ามา แล้วย้อนไปที่กาย เห็นกาย สิ่งที่เห็นกายจากภายใน วิปัสสนาไป สิ่งนี้มันจะปล่อยวาง เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ มันจะคืนสู่สภาวะเดิมของมัน

ถ้าคืนสู่สภาวะเดิมของมัน มันเริ่มปล่อย สิ่งที่ปล่อยขนาดไหน มันเป็นเรื่องของนามธรรม ความชอบ ความพอใจ มันเป็นนามธรรม ปล่อย ปล่อยสู่สิ่งที่ว่ามันเป็นจิตได้สำนึกมันก็ยังพอใจ มันยังสงวนมันยังรักษา แต่ความว่างก็มี ปล่อยวางนี้มันว่าง มีความสุขมหาศาลเลย แต่ถ้าเราเชื่อสิ่งนี้เราจะติด ติดเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันไม่สมุจเฉท สิ่งที่มันสมุจเฉท มันวิปัสสนาจะปล่อยขนาดไหน เราเวลามันออกมาจับต้องได้ พอปล่อยว่างมีความสุข เราเสวยความสุขอันนี้ สุขนี้เป็นอาศัยเป็นเครื่องอยู่ของใจ จะให้พักผ่อนใจ

เวลาเราล้มลูกกลูกหลานทุกข์มาก เวลาจิตมันสงบ จิตมันปล่อยวาง เราก็อยู่กับความสุขอันนี้ อิงกับความสุขอันนี้ ความสุขอันนี้พอมันอิ่มเต็มขึ้นมา คลายออกมา พอคลายออกมา เราต้อง

วิปัสสนาซ้ำๆ ให้มันแปรสภาพ ถ้ามันไม่แปรสภาพแสดงว่ากำลังของเราไม่พอ เราต้องกลับมาที่พุทโธ กลับมาที่ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเพื่อสร้างกำลังอันนี้ขึ้นมา ถ้ามีกำลังพอเราวิปัสสนา มันจะแปรสภาพทันที ปล่อย แปรสภาพทันที พอแปรสภาพไป เหมือนกับเรายืนอยู่บนวัตถุสิ่งใดก็ได้แล้วแต่ ถ้าวัตถุสิ่งนั้นมันแปรสภาพ มันเคลื่อนไหวไป เราก็จะตกจากวัตถุสิ่งนั้นซะใหม่

นี่ก็เหมือนกัน จิตกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันอาศัยสิ่งนี้อยู่ ถ้าวิปัสสนาไปเป็นไตรลักษณ์ เป็นอนัตตา มันปล่อย ปล่อย กิเลสมันก็ปล่อย มันหลุดพ้นไป ปล่อยวางชั่วคราวๆ จะเป็นตถกัปทาน ปล่อยวางแล้วปล่อยวางเล่า วิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ถึงที่สุดมันจะขาด สิ่งที่ขาด ภัยกับจิตแยกออกจากกันโดยสัจจะความจริง ภัยกับจิตแยกออกจากกัน เห็นโลกนี้ราบเป็นหน้ากลอง สิ่งที่ราบเป็นหน้ากลอง นี่มันเป็นขั้นตอนของจิตที่จะต้องเป็นสภาวะแบบนี้ นี่รวมใหญ่

รวมใหญ่มีอยู่ ๒ อย่าง

รวมใหญ่โดยเป็นสมาธิ รวมใหญ่โดยสมถะ มันกำหนดพุทโธๆ ไปมันจะรวมใหญ่ รวมใหญ่แบบนี้มันหีนทับหญ้า เป็นอัปนาสมาธิ สักแต่ว่ารู้ นิ่งลึกลับมาก ปล่อยวางเข้ามา นี่สมาธินี้ติดได้ ถ้าคนไม่มีความเฉลียวใจ แต่ขณะที่ว่ามันปล่อยวางอย่างนี้ มันเป็นหีนทับหญ้า ความรวมใหญ่อย่างนี้รวมใหญ่แบบสมถะ

แต่ถ้าวิปัสสนานะ การรวมใหญ่อย่างนี้ภัยกับจิตมันจะแยกกันโดยสัจจะความจริง โดยสมุจเฉตพหุภาพ รวมใหญ่ว่างมากเลย รวมใหญ่ด้วย กิเลสขาดด้วย ปล่อยวางไปหมดเลย ถ้ารวมใหญ่คือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติได้ ๒ ขั้นตอน

ถ้าสุกเอาเผากิน มันอิงตรงนี้ แล้วที่ว่าสิ่งนี้เป็นมรรคผล ถ้าเราจะสัจจะความจริง เราถึงต้องใคร่ครวญ การใคร่ครวญ การรื้อค้นเป็นสิ่งที่นี้ยาก การใคร่ครวญ คนที่ทำงาน สิ่งที่จะทำงาน สิ่งที่เราจะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรามันทำได้ยาก ทำได้ยากเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เราทำเคยชินใจ สิ่งที่ทำเคยชินมันว่าง มันมีความสุขแล้ว มันก็จะติดสภาวะแบบนั้น แต่สิ่งที่เป็นโทษคือกามราคะ สิ่งกามราคะมันอยู่ในหัวใจ ทำไมเราไม่เห็นมัน ทำไมมันว่างหมดเลย มันควบคุมไว้ได้อย่างไร ในเมื่อกามราคะ โอบล้อมอยู่ในใจ ทำไมมันว่างได้อย่างไร?

มันว่างสิ เพราะเป็นนามธรรมไง มันว่างเพราะมันไม่ให้เราเห็นไง สิ่งที่ไม่ให้เราเห็นเพราะอะไร เพราะมันจะหลบซ่อนไง มันจะอาศัยให้จิตดวงนี้ยังต้องเกิดในกามภพเหมือนกัน เพราะเรายังไม่ทำลายกามราคะ มันถึงจะต้องย้อนกลับ ถ้าย้อนกลับจิตมันสงบเข้ามา นี่ปัญญอันละเอียดอย่างนี้ยิ่งลึกถึกลับนะ ถึกลับเพราะอะไร เพราะมันเป็นขันธอันละเอียดไง สิ่งนี้ละเอียดมาก ละเอียดเพราะอะไร ละเอียดเพราะเป็นมหาสติ-มหาปัญญา ถ้าเป็นสติปัญญาโดยธรรมชาติจะเข้าไปจับสิ่งนี้ได้ มันจะต้องเป็นมหาสติ-มหาปัญญา

ถ้าเป็นมหาสติ-มหาปัญญา มหาสติเกิดมาจากไหน? เกิดมาจากจิตที่มันพัฒนาขึ้นมา สติมันถึงรอบคอบ สิ่งใดผ่านหูผ่านตา มันจะจับแล้วมันจะใคร่ครวญ มันจะเข้าใจตามสัจจะความจริง มันจะปล่อยวางสิ่งนี้เข้ามา ปล่อยวางเข้าไปเพื่ออะไร? เพื่อเข้าไปจับอาการความรู้สึกอันนั้นไง ถ้าจับความรู้สึกอันนี้ โอ้โฮ! นี่หรือความว่างอย่างนี้ ทำไมสิ่งนี้มันซ่อนเร้นอยู่นี้ มันจับขึ้นมา

สิ่งที่การปฏิบัติบูชาเป็นนามธรรมทั้งหมดเลย สิ่งที่เขาสร้างเป็นรูปเคารพ เป็นเรื่องต่างๆ นี่เป็นเรื่องวัตถุ ยังสร้างสมกันลงทุนกันเป็น ๑๐ ปี ๑๐๐ ปี แต่การประพฤติปฏิบัติของเรา ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ย้อนกลับเข้ามา แต่การนั่ง ๑ วินาทีก็แสนนาน ๑ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมง การประพฤติปฏิบัติทำไมมันเนิ่นนานขนาดนั้น เพราะอะไร เพราะโอกาสที่เราจะเข้าไปชำระกิเลสใจ โอกาสที่เราจะเข้าไปต่อสู้กับกิเลสตัดหาความทะยานอยากอันนี้

ถ้าเข้าไปจับสิ่งนี้ได้ จับกามราคะได้วิปัสสนา โอ้โฮ! มหาสติ-มหาปัญญา มหาปัญญา คำว่า “มหาปัญญา” ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “พุทฺธคุณ” คุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เหนือหัว เหนือหัวผู้ประพฤติปฏิบัติ นี่บูชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“บูชาคุณ” โดยการทรมารกิเลส

“บูชาคุณ” โดยการต่อสู้ การประหัดประหารกับกิเลส

“บูชา” โดยการกระทำ การกระทำของมรรคญาณที่เกิดขึ้นจากใจ มันจะเกิดการต่อสู้ วิปัสสนาไปเป็นอสุภะ ละเอียดอ่อนมาก เย็นเป็นกามราคะ จิตนี้เคลื่อนไปในกาม นี่มีความ ห้วนไหวไปถึงกับว่าความรู้สึกของกามเคลื่อนเต็มที่เลย

ครูบาอาจารย์ต้องมีสติ ต้องเข้าใจสภาวะแบบนั้น ต้องใช้เวลา ต้องให้โอกาสหมุ่คณะในการ ปฏิบัติ ครูบาอาจารย์เราถึงต้องสละ ต้องแยกตัวออกไปเพราะมันเป็นการต่อสู้กันทุกวินาทีนะ

ความรู้สึกอยู่กับเรา คิดเมื่อไรเป็นกามตลอด สิ่งที่เป็นกามตลอดมันจะทำลายใจขนาดไหน มันจะทำให้หัวใจกระเทือนขนาดไหน มันถึงจะต้องใช้สติตลอด ต้องการความเพียรอย่างมหาสติ-มหาปัญญาเข้าไปทำลายกันตลอด ทำลายตลอด จนทำลายตลอด ปล่อยาวขนาดไหนก็ฆ่าแล้วฆ่าเล่า เพราะมันมีอาการปล่อยาว มันจะหลบซ่อน กิเลสจะหลบซ่อน จนทำลายระบือลือลั่นกลางหัวใจ ออกจากใจนะ

สิ่งที่ออกจากใจ มหาสติ-มหาปัญญาใคร่ครวญไปจนมันว่างหมด สิ่งที่ว่าสิ่งนี้ฝึกซ้อมๆ ฝึกซ้อมสิ่งใด? ฝึกซ้อมสิ่งที่เป็นเศษส่วน สิ่งที่เป็นชั้นอันละเอียดจากภายในที่มันยังมีสิ่งที่เกาะ เกี่ยวอยู่ จนปล่อยาวหมด เราเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นอรหัตมรรคใด เราถึงว่าว่างหมด ถ้ายังว่างอยู่ ยังมีผู้รู้ ว่าว่าง ผู้ที่คิด ผู้ที่ความรู้สึกว่าว่าง นั่นละคือตัวอวิชชา ถ้ามีอำนาจาสนาจะย้อนจับตัวนี้ได้

เจตีย์อันละเอียดใจ “ธรรมเจตีย์” สิ่งทีละเอียดขึ้นมาถ้าเราจับได้ เราก็จะเห็นเจตีย์อันละเอียด

สิ่งที่เป็นเจตีย์เพชร เจตีย์ทองคำ ใครกล้าทำลายละ ทุกคนก็อยากปรารถนา อยากจะถนอม รักษาสิ่งที่เป็นเพชร เป็นทองคำไว้ เพื่อประดับเกียรติ นี่อวิชชามันหลบได้ขนาดนั้นนะ ถ้าเราเข้าไป เห็นสิ่งที่เป็นเพชร สิ่งที่เป็นทองคำ เรากล้าทำลายไหม ถ้าเราไม่กล้าทำลาย เราก็เป็นเหยื่อของ อวิชชา แต่ถ้าเราเข้าไปจากภายใน ปัญญาอย่างที่เราใช้มหาสติ-มหาปัญญานั้นหยาบเกินไปแล้วนะ ปัญญาอย่างนี้เป็นปัญญาอันละเอียดอ่อนมาก เป็นปัญญาญาณอย่างที่ไม่ซึมซับเข้าไปนะ ซึมซับเข้าไป ทำลายอวิชชา สิ่งที่ทำลายอวิชชา ทำลายอวิชชาด้วยการจับต้องกับตัวอวิชชาก่อน “จิตเดิมนี้แท้ผ่องใส จิตเดิมนี้หมองไปด้วยอุปกิเลส” ใจตัวผ่องใส ใจตัวความสุข ใจตัวความว่างนั้นละคือตัวอวิชชา ถ้าจับตัวอวิชชาได้ กว่าอวิชชาได้

ธรรมบุชาคุณ โดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการประพฤติปฏิบัติ ตั้งแต่ต้นจน
 อวสาน ถ้าเราบุชาคุณแต่ละขั้นตอน แล้วแต่อำนาจวาสนา นางวิสาขาที่บุชาของคุณองค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการประพฤติปฏิบัติเป็นพระโสดาบัน แล้วก็มีการครบถ้วนไป เห็นไหม ครุบา
 อาจารย์ของเราประพฤติปฏิบัติ มีธรรมสูง ธรรมต่ำ เราจะบุชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
 เจ้าด้วยขั้นตอนใด ทุกคนก็ปรารถนาจะบุชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยหัวใจที่
 บริสุทธิ์ ถ้าหัวใจที่บริสุทธิ์มันต้องมีความละเอียดรอบคอบนะ แล้วต้องมีอำนาจวาสนา แล้วต้อง
 เคารพ ต้องนบน้อมธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เราเป็นโรคเป็นภัย เราจะใช้ยารักษาเรา แต่น้ำกลั่นหรือยานี้มีเชื้อโรคอยู่ เราจะเอามารักษา
 เรา มันจะเป็นการรักษา หรือจะเป็นการเพิ่มให้โรคภัยไข้เจ็บนี้มากขึ้นไป ในการประพฤติปฏิบัติถ้า
 เราเชื่อกิเลส เราเชื่อสิ่งต่างๆ ในหัวใจของเรา เราประพฤติปฏิบัติเหมือนกับสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ป็นพิษ
 เป็นภัยจะทำให้เราห่างจากธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้าเราจะบุชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราต้องเคารพธรรมขององค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งใดผิดต้องยอมรับว่าผิด สิ่งใดผิดแล้วเราแก้ไข แก้ไขเพราะอะไร เพราะสิ่ง
 นี้มันทำให้เราออกห่างจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราแก้ไขนั่นคือเท่ากับว่า
 เราแก้กิเลส เพราะกิเลสมันต้องการความสะดวก ต้องการความสบาย ต้องการความโก้ใหญ่ใฝ่สูง
 ยืนยันตนว่าตนมีธรรมเหนือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างนั้นเลย เพราะอะไร เพราะมันคิด
 ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมไง

แต่ถ้าเคารพ เรายังมีโอกาส โอกาสเข้ามา โอกาสทำลายสิ่งนั้นเข้ามา ถ้าทำลายสิ่งต่างๆ เข้า
 มา ทำลายอะไร? ทำลายสิ่งที่เป็นขวกเป็นหนามใจ แล้วเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่
 บุชาคุณโดยสุจริต บุชาคุณโดยความสุจริตของใจดวงนั้น แล้วจะเห็นธรรมเหมือนกับใจดวงนั้น

วันนี้วันวิสาขบูชา “วิสาขบูชา”

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ปรินิพพานไปแล้ว แต่วางธรรมวินัยไว้ให้เราทำเดิน

ถ้าเราซึ่งคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เรานึกพุทโธมันก็สะท้อนหัวใจแล้ว ถ้าเรามีธรรมในหัวใจมันจะสะท้อนใจมาก

“คิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ครูบาอาจารย์ของเราบอกว่า คิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิดถึงครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมานะ น้ำหูน้ำตามันไหล ไหลเพราะอะไร ไหลเพราะสิ่งนี้มันมีคุณมหาศาล มันทำให้เราพ้นออกจากวัฏฏะ มันทำให้เราไม่ต้องไปแสวงหุ่ทุกสิ่งที่เป็นทุกข์เป็นภัยในหัวใจ มันเสียดแทงแล้วมันทุกข์อยู่ภายในนะ

ความทุกข์จากภายนอกจากปัจจัยเครื่องอาศัย เขาเจอจนกันได้ เขาตอบสนองกันได้ แต่ความทุกข์จากในหัวใจ แม้แต่เราถอดดูพระไตรปิฎกอยู่ ถ้าเราประพฤติปฏิบัติไม่ได้เราก็อทุกข์ เราถอดดูพระไตรปิฎก ดูพระไตรปิฎกเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถอดไว้เลย แต่เราก็อทุกข์

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติเกิดจากสัจจะความจริง

“เจตีย์ธรรม” จะเกิดจากใจของเรา

“สมาธิธรรม” เกิดจากการขัดเกลา แล้วเกิดเจตีย์ธรรม เกิดปัญญาธรรม เกิดคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงบูชาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยสมบรูณ์ เอวัง